

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

UČITELJSKI FAKULTET

Valentina Lovrić

RAZLIKE MEĐU LIKOVNIM TIPOVIMA DJECE

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
UČITELJSKI FAKULTET

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

RAZLIKE MEĐU LIKOVNIM TIPOVIMA DJECE

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Metodika likovne kulture 1

Mentor: doc. mr. art. Jelena Kovačević

Student: Valentina Lovrić

Matični broj: 2001994305046

Modul: A

Osijek
lipanj, 2018.

SADRŽAJ

SAŽETAK	V
SUMMARY	VI
UVOD	7
1. PSIHOLOŠKE OSNOVE LIKOVNOG ODGOJA	8
1.1. Psihološki aspekti likovnog stvaranja	8
1.2. Razvoj likovnog izražavanja kod djece	8
1.3. Razvojne etape dječjeg likovnog izraza	9
1.4. Razvoj sposobnosti promatranja i doživljavanja umjetničkih djela kod djece	11
2. LIKOVNI TIPOVI DJECE	13
2.1. Likovne osobine dječjih radova	20
2.1.1. Crta i smjer kao izražajni element dječjeg rada	20
2.1.2. Tekstura u dječjem radu	20
2.1.3. Oblik u dječjem radu	21
2.1.4. Ton u dječjem radu	21
2.1.5. Veličina u dječjem radu	21
2.1.6. Prikazivanje pokreta	22
2.1.7. Prikazivanje volumena	23
2.1.8. Prikaz prostora	23
2.1.9. Rendgenski prikaz prostora	23
2.1.10. Obrnuta perspektiva	24
2.1.11. Refleksna slika	25
2.1.12. Imaginarni prostor	26
2.2. Praktične značajke dječjeg uratka	26
2.3. Simbolički govor dječjeg uratka	27
2.4. Integrativni pristup likovnoj kulturi	28
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	30
3.1. Cilj istraživanja	30
3.2. Zadatci	30
3.3. Uzorak	30
3.4. Instrument i postupak istraživanja	30
3.4.1. Prvi dio istraživanja	31
3.4.2. Drugi dio istraživanja	32
4. REZULTATI I RASPRAVA	36
ZAKLJUČAK	84
LITERATURA	86

SAŽETAK

Jedno od područja likovnog odgoja, koje je najviše istraživano, jest razvoj dječjeg likovnog izraza i dječjih radova. Zadnjih nekoliko godina, interes za dječje radove raste. Psiholozi, pedagozi i ostali stručni timovi u svome dijagnostičkom, terapijskom i savjetodavnom radu uspješno upotrebljavaju dječje radove kao jednu od metoda za bolje upoznavanje ličnosti djeteta, njegove motoričke zrelosti, koordinacije te snalaženja u prostoru. Ni danas se nije stišao interes za dječje stvaralaštvo. Sve što dijete ostvari u području likovne umjetnosti trebamo primati s pohvalama i oduševljenjem kao njegov osobni uspjeh.

Rad razmatra mogućnosti stvaranja likovnih radova različitih likovnih tipova djece prema zadanim motivima. Temeljni je cilj ovoga istraživanja utvrditi pripadnost pojedinim likovnim tipovima kod učenika prvog razreda osnovne škole. Istraživanje predstavlja studiju dječjih likovnih radova te je obuhvatilo šesnaestero djece u dobi od sedam godina. Istraživanje donosi detaljnu razradu likovnih tipova pojedinog djeteta. Djeca su kroz nekoliko nastavnih sati likovne kulture slikala, crtala i modelirala prema vizualnim i nevizualnim motivima u optimalnim uvjetima za rad (materijal, prostor). Rezultati su interpretirani i uspoređeni s karakteristikama likovnog izražavanja djece navedenog uzrasta. Rezultati istraživanja pokazali su da većina djece pripada vizualnom i analitičkom tipu, intelektualnom i likovno kultiviranom tipu, grafičkom i kolorističkom tipu te savjesnom tipu.

Ključne riječi: dječji izraz, likovni radovi, likovni tipovi, učenici

SUMMARY

One of the art's most explored areas is the development of children's artistic expression and children's artworks. Interest in children's art has been growing during the recent years. Psychologists, pedagogues and other expert teams successfully use children's artwork in their diagnostic, therapeutic and counselling work as one of the methods to get to know the child's personality, his motor skills, coordination, and spatial orientation. Even today, the interest in children's creativity has not diminished. Everything a child does in the art field should be met with praise and excitement as his personal achievement. This paper examines the possibilities of creating artwork by the different art type of children according to the set motifs. Primary objective of this research is to determine the belonging of the first grade elementary school pupils to a certain art type. The research represents a study of children's artwork and it consisted of sixteen kids, age seven. There is a detailed elaboration of what kind of art type is each child in this research. Children spent several classes painting, drawing and modelling visual and non-visual motifs in optimal working conditions (material, space). The results were interpreted and compared with the characteristics of the art expression of the children of the aforementioned age. Research results have shown that most of the children are visual and analytical type, intellectual and trained in art type, graphical and colouristic type, and conscientious type.

Keywords: children expression, artwork, art types, pupils

UVOD

Likovni odgoj zauzima važno mjesto u odgoju i obrazovanju svakog djeteta. Svaki odgoj i obrazovanje predstavljaju složene procese jer se čovjek priprema za život i rad kroz razvijanje mnogih ljudskih kompetencija, odnosno vrijednosti. Jedan je od tih procesa i likovna kultura.

Dječji je rad predmet proučavanja mnogih znanstvenika i umjetnika već dugi niz godina. On je najspontaniji izraz dječje psihe i ima neobičnu mogućnost istovremenog izražavanja razine dječjeg razvoja i samim tim poticanja istoga. Kao takav, značajno sudjeluje u dječjem odrastanju i sazrijevanju.

Dječje stvaranje, kao i druge dječje aktivnosti, ima određenu psihološku osnovu koja je vidljiva na svakom dječjem uratku. Upravo je ta osnova izuzetno važna jer u dječjim radovima trebamo tražiti ponajprije psihološke vrijednosti, a potom se usmjeriti na estetske. Polazimo od toga da nam dijete svojim radom želi nešto ispričati, da nas želi obavijestiti o nečemu što ga veseli, pokreće ili čak u nekim trenucima i plaši. Upravo zbog toga potvrđujem tvrdnju da su crteži ogledala dječje duše i njihove nutrine.

Tema ovog rada proizišla je iz spoznaje da su radovi nastali u području plošnog oblikovanja rezultat odnosa dobi djeteta i njegova općeg razvoja te da su odraz dječje emocije, mašte, memorije i ekspresije. Poznato je da se djeca najlakše izražavaju kroz likovnu aktivnost i time nam daju uvid u svoje osjećaje i razmišljanja. Šalju nam određene poruke koje trebamo znati procijeniti i prepoznati. Upravo me je to potaknulo na istraživanje i detaljno proučavanje dječjih radova te pripadnost određenim likovnim tipovima. Ovaj je rad usmjeren na razmatranje mogućnosti stvaranja likovnih radova djece različitih likovnih tipova. Kao što znamo, svaki se pojedinac razlikuje i ima određene karakteristične osobine. Isto je tako i s djecom, a upravo te razlike najjasnije su vidljive na dječjim likovnim uradcima. Temeljem tih razlika mogu se jasno utvrditi određeni likovni tipovi djece. Za uspješan odgojno-obrazovni rad učitelj treba znati odakle dolaze te razlike i kako pripadnost nekom likovnom tipu utječe na likovno izražavanje djeteta posebno.

1. PSIHOLOŠKE OSNOVE LIKOVNOG ODGOJA

Psihološke osnove likovnog odgoja obuhvaćaju četiri važna i značajna područja:

1. psihološki aspekt likovnog stvaranja;
2. likovno stvaranje, njegov razvoj kod djece te likovnu tipologiju;
3. psihološki aspekt doživljavanja umjetničkih djela;
4. specifičnosti recepcije umjetničkih djela od strane djece.

Ovo područje ima veliku važnost jer se stvarna organiziranost likovnog odgoja ne može zamisliti bez poznavanja ovih psiholoških specifičnosti (Karlavaris, 1988).

1.1. Psihološki aspekti likovnog stvaranja

Pojava likovnog stvaranja ima dva vremenski relativno izdvojena slijeda: prvo, poticaji za stvaranje, koji su uvjetovani kontaktima subjekta sa sredinom u kojoj se nalazi, i drugo, sam stvaralački proces, koji je pretežno subjektivno-unutarnje prirode. U oba slučaja moguće je analizirati elementarne fiziološko-psihološke procese i složene duhovne procese koji proizlaze iz prethodnih i osiguravaju nove kvalitete stvaralačkom rezultatu pojedinca (Karlavaris, 1988). Stvaralački se proces ne može svesti na jednu likovnu sposobnost niti se može objasniti jednostavnim radnim procesom. Zahtjeva uvažavanje kompleksnosti pojave i složenost angažiranja cjelokupne ličnosti u određenoj kreativnoj aktivnosti. Naime, složenost psihofizioloških radnji može se vidjeti ako se analiziraju svi faktori koji u toj radnji sudjeluju. Kaže se da likovni izraz ne ovisi o spretnosti ruke već o sadržaju umjetnikove svijesti (Karlavaris, 1988:43). U odgojnom radu nema opravdanja polaziti samo od spretnosti ruke ili od zapažanja. Stvaralački je proces uvjetovan kompleksom aktivnosti i njihovim međusobnim odnosima te je zbog toga potrebno razvijati sve sposobnosti u određenom smislu i odnosu.

1.2. Razvoj likovnog izražavanja kod djece

Stvaralačke komponente likovnog izražavanja djece imaju slične karakteristike kao i kod odraslih. Pojave u ranom, a i kasnijem razvoju dječjeg likovnog izražavanja, iziskuju posebnu i stručnu analizu (Karlavaris, 1988). Likovno se izražavanje ne javlja samim rođenjem djeteta, već tek kada dijete postigne određenu razinu psihofizičkog razvoja koji mu je potreban kako bi pravilno razvijao svoj likovni afinitet.

Prva knjiga o dječjem likovnom izražavanju pojavila se krajem 19. stoljeća. Napisao ju je C. Ricci pod nazivom *L'arte dei bambini – Umjetnost djece*, u Milanu 1886. godine (Karlavaris, 1988).

Početak 20. stoljeća započinje sistematsko istraživanje dječjeg likovnog izraza i traje sve do danas. Razrađene su i unaprijeđene različite metode proučavanja dječjeg likovnog izraza od kojih Karlavaris (1988) navodi samo neke. To su monografska, statistička, etnološka, biografska i eksperimentalna, a dječji se crtež proučava sa stajališta sadržaja, likovnih sposobnosti, razvojnih faza, korelacije s drugim dječjim aktivnostima, tehnike, utjecaja nastave, izrazito obdarene djece, mentalnog zaostajanja, terapije i drugo.

1.3. Razvojne etape dječjeg likovnog izraza

Djeca u razvoju likovnih sposobnosti prolaze očekivane promjene u svim njezinim područjima. Te su promjene karakteristične za svaku dobnu skupinu te su univerzalne za svu djecu svijeta. Poznavanje uobičajenog u dječjem crtežu važno je za otkrivanje onog neuobičajenog. Zbog toga se trebaju poznavati etape razvoja djeteta, kao i likovne mogućnosti izraza u svakoj pojedinoj etapi.

Etapa šaranja započinje oko druge godine života i završava oko četvrte godine. Poznata je i pod nazivom šaranje, črčkanje ili slučajni realizam (Kovačević, 2004, prema Pilić, 2004). Prvo šaranje nastaje kada dijete nakon navršene druge godine života uzima crtački pribor i počinje crtati. Zamjećuje da olovka, kreda ili neko drugo crtačko sredstvo ostavlja trag i želi taj postupak ponoviti. Motorička aktivnost, kao što je pokret ruke, i grafički učinak ga iznenađuju, potiču i čine radosnim. Tada je djetetu potrebno dati kredu ili olovku da njome šara po papiru (Bodulić, 1982). Smatra se da je šaranje zapravo priprema, u vidu igre, za likovno izražavanje stvarnih pojava i oblika koje nadolazi. Bodulić (1982) nadalje objašnjava da nakon što dijete krene vješto pokretati ruku i svladavati motoričke pokrete, onda tek nastaju okrugle i ravne šare koje se pretvaraju u mrlje i točke. Prve šare uvijek nalikuju krugu jer ga je najlakše nacrtati zbog toga što se crta savija bez prekida i zatvara taj lik. Pravokutnik, kvadrat i ostali će kompliciraniji likovi u početku izostati i dijete će svoj rad temeljiti samo na krugu. U ovoj etapi djetetu je važno pružiti što više različitih formata i vrsta papira te različita sredstva i materijale za likovno izražavanje. Na kraju etape šaranja pojavljuje se svjesna namjera da dijete nacrti nešto iz svog misaonog repertoara, a to je gotovo uvijek čovjek. To se ne događa slučajno, jer dijete najprije dolazi u kontakt sa svojim roditeljima i zbog toga baš izabire čovjeka. Karlavaris (1988) ističe da su već u ovoj etapi vidljive razlike među djecom u njihovom načinu crtanja, izboru oblika, smislu za strukturu te stupnju kreativnosti. U ovoj etapi trebamo djecu poticati i motivirati za rad. Jedan je od načina motiviranja i razgovor s djecom o onome što su stvorili, a upravo to je osnova za prijelaz na sljedeći stupanj razvoja.

Nakon etape šaranja, slijedi etapa predsheme i sheme. Započinje oko četvrte godine, a završava oko sedme godine. Ovo je period kada se dijete najintenzivnije razvija, a usporedno s time se razvija i njegovo likovno izražavanje. Za početak ove etape karakterističan je prepoznatljiv crtež čovjeka. Prvi stvoreni lik čovjeka naziva se glavonošcem. Dijete u taj krug svrstava sve što sačinjava čovjeka pa onda taj uradak postaje predshema za shematsko stvaranje ljudskog lika. Ovakvo dječje prikazivanje nazivamo i pojmovnim stvaranjem. Osim čovjeka motivi mogu biti i životinje, cvijeće, kuća, drvo te razna prijevozna sredstva. Naglasak je na tomu da djeca stvaraju ono što smatraju važnim, a izostavljaju ono što im nije važno. Istraživanja su pokazala da se u ovoj etapi između četvrte i pete godine naglo povećava kreativna snaga, a optičko-tematski vid postepeno se razvija do sedme godine života. Osnovne sheme za prikaz čovjeka kod djeteta su krug, trokut i kvadrat koji definiraju trup. Kada dijete počne razlikovati gornji od donjeg trupa, pronalazimo i kombinacije tih osnovnih oblika. Životinja je prikazana horizontalnim pravcem u odnosu na čovjeka, a lice joj se prikazuje na isti način kao i kod čovjeka. U prikazu životinja također susrećemo razne oblike, dok broj nogu može biti sasvim različit od onoga u stvarnosti jer djeca u ovoj dobi ne znaju brojiti. Dijete pronalazi i dolazi do svoje sheme i simbola, ali nije zasnovano na konkretnom promatranju (Karlavaris, 1988).

Etapa realističnijeg prikazivanja javlja se oko sedme godine i traje sve do oko desete godine života. Ovo je vrijeme gdje se likovni izraz sporije razvija u smislu naglih skokova te umnožavanja i ujednačavanja vizualnih i oblikovnih komponenta izraza. Dijete u ovoj etapi počinje pričati svojim uratkom. Uspostavlja vezu između lika čovjeka, stabla, životinje, kuće itd. Time uradak prelazi u likovno pričanje, odnosno etapu oblika i pojava. Ovakav izraz nadomješta nedostatak pisanja djeteta te će tako dijete svoj misaoni svijet predočiti pomoću likovnog uratka. Bodulić (1982) ističe da se likovni izraz u ovoj etapi više temelji na emocionalnom intenzitetu doživljaja i iskustava, a manje na vizualnom znanju i slici objektivne stvarnosti. Često se ovaj period između sedme i desete godine djetetovog života naziva zlatnim dobom dječjeg likovnog stvaranja. Glavne karakteristike su bolji prikaz pokreta i prostora te potpuniji prikaz objekata i njihovih odnosa. Nakon osme godine kreativnost se naglo razvija, kao i sposobnost korištenja likovnih elemenata.

Etapa punog likovnog izraza, od oko desete godine do četrnaeste godine života, prikazuje napredovanje u optičko-tematskom vidu, a postepeno stagniranje kreativnosti. U ovom razdoblju djeca se najviše bave likovnim izražavanjem i koriste se svim likovno-izražajnim sredstvima i tehnikama. Nazivamo je još i realističkom etapom koju djeca prolaze kako bi kasnije mogla pronaći svoju metodu oblikovanja, čime završava razvoj djece po uzrastu, a započinje individualni razvoj koji je kod svakog djeteta različit (Karlavaris, 1988).

Kovačević (prema Pilić, 2004) objašnjava da uradak djeteta ove dobi karakterizira progresivno osiromašenje, odumiranje infantilnog načina izražavanja te nestajanje živosti. U uradcima se sve manje javljaju ekspresivnost i originalnost, a sve više realističnost, spretnost i vještine što ih sve više približava produktima odraslih.

1.4. Razvoj sposobnosti promatranja i doživljavanja umjetničkih djela kod djece

Svako dijete tijekom svog općeg i likovnog razvoja ostvaruje određena postignuća u likovnom izražavanju. Kada gledamo odnos djece prema umjetničkim djelima polazimo prvenstveno od psiholoških elemenata koji su uočljivi kod svakog djeteta. Prema tome možemo reći da djeca, kao i odrasli, sliku shvaćaju intelektualno i estetski.

Neumann (prema P.Fikeru „Didaktika nove škole“, Bgd, 1937) intelektualno razumijevanje slike dijeli na četiri razvojne faze:

1. djetetu do druge godine slika izaziva asocijacije po sličnosti;
2. dijete do školskog doba prepoznaje lica i predmete na slici bez previše tumačenja;
3. dijete tumači sliku te se postepeno školuje i dopire do zrelosti;
4. stupanj koji donosi razumijevanje za najteže forme perspektive.

Poznavanje tih razvojnih faza važno je pri odabiru umjetničkih djela jer se djeci određenog uzrasta ne postavljaju tumačenja slika koja oni prema svom psihofizičkom stanju ne bi mogla ostvariti.

Estetsko doživljavanje slike pojavljuje se kasnije nego li intelektualno razumijevanje slike. Elementi estetskog preživljavanja stvarnosti nastaju još u prvoj godini života i neprekidno se razvijaju praćeni estetskim tvrdnjama o svim pojavama i procesima koji se događaju oko djeteta. Po inozemnim ispitivačima dijete počinje procjenjivati umjetničko djelo po estetskim vrijednostima tek u trinaestoj godini, a u šesnaestoj godini se planski postiže estetsko rasuđivanje o umjetničkim djelima. Bilo bi neumjesno čekati trinaestu, odnosno šesnaestu godinu kako bi se djeca dovela u dodir s umjetničkim djelima. Djetetu je pružena mogućnost da umjetničko djelo gleda i prije i doživljava ga na svoj način koji je u suprotnosti s doživljajem odraslog čovjeka (Karlavaris, 1988).

Dening (prema P.Fikeru „Didaktika nove škole“, Bgd, 1937) razlikuje tri stupnja u razvoju estetskog razumijevanja slike:

Prvi stupanj prikazuje postojanje jednog estetskog sredstva izražavanja, na primjer boje. O tome se prosuđuje prema dopadljivosti, ne gledajući ukupno djelovanje.

U drugom stupnju promatra se osebujno djelovanje jednog, određenog estetskog sredstva izražavanja koje se upotrebljava se za cjelokupnu karakteristiku slike.

Treći stupanj prikazuje ukupno djelovanje slike, sa svim njezinim elementima, koje prelazi u prvi plan i s njim se dovode u vezu sve estetske pojedinosti.

Odgajanje estetskog doživljavanja umjetničkog djela treba smatrati mogućim i ostvarivim te se ono može neprekidno održavati i kultivirati (Karlavaris, 1988). Doticaj učenika s kvalitetnim reprodukcijama slikarskih, kiparskih i ostalih djela već u ranoj školskoj dobi trebao bi biti izvrsna osnova za pravilan razvoj likovno-estetskih doživljaja i podizanja razine senzibilnosti za likovnu i druge umjetnosti. Komunikacija s likovnim djelima omogućuje učeniku stjecanje estetskog iskustva i razvoj estetske svijesti kroz bogatstvo i raznolikost vizualno-likovnih sadržaja, čime učenici usvajaju likovni jezik, primaju likovne poruke i bogate svoje likovno znanje.

2. LIKOVNI TIPOVI DJECE

Zakovitosti u likovnom razvoju otkrivaju i određena odstupanja koja mogu biti uvjetovana različitim čimbenicima. To mogu biti utjecaj sredine, novih vizualnih medija, suvremene likovne umjetnosti, masovne likovne kulture, socijalnog statusa djece i okoline u kojoj žive. Također se likovni razvoj može odnositi i na psihološku strukturu same ličnosti, mentalno ili neko drugo zaostajanje, no isto tako i na individualne razlike među učenicima. Prema tomu, individualne razlike uopće, kao i individualne razlike u razvoju likovnih sposobnosti ovise o međusobnom odnosu pojedinih likovnih faktora kod pojedinačnog subjekta, a oni mogu biti uvjetovani vanjskim i unutarnjim razlozima.

Govoreći o individualnim razlikama kod djece, dotičemo se i likovnih razlika pa time i različitih likovnih tipova djece, pri čemu se misli na dinamičnost odnosa mnogih likovnih čimbenika koji utječu na to.

Svako dijete ima neke svoje osobine koje ga čine i odlikuju. No, kako se dijete razvija tako te razlike više nisu statične, već se tijekom razvoja mijenjaju. Herceg i sur. (2010) ističu da su razlozi postojanja upravo tih razlika uvjetovani razvijenošću određenih sposobnosti zbog naklonosti učenika pojedinim likovnim elementima i već razvijenim kompetencijama djeteta. Starija koncepcija likovne tipologije pokušala je sve ljude razvrstati u dvije, tri ili četiri kategorije, što se u praksi bilo pokazalo izuzetno neprihvatljivim. Kasnije je tek psihologija ličnosti ukazala na kompleksnost osobnosti svakog pojedinca. S obzirom na postojanje određenih likovnih sposobnosti, moguće je razlikovati mnoge kombinacije likovnih tipova učenika. Ne postoje samo dva, tri ili četiri tipa, već mnoge kombinacije ovise upravo o tim sposobnostima (Karlavaris, 1988). Neovisno o tome koliko vrsta likovnih tipova ima, moramo prihvatiti gledište da postoje i da ih se treba otkriti i prema tomu individualizirati i organizirati sat likovne kulture.

Učenici stvaraju na sebi svojstven način, ovisno o njihovoj mogućnosti, razvoju i trenutnim osjećajima. Izvjesnu tipologiju učenika objavili su mnogi autori, no Karlavaris (1988) te Herceg i sur. (2010) objavili su svoju koja je nastala na osnovi proučavanja radova učenika. To su vizualni i imaginativni tip, analitički i sintetički tip, intelektualni i ekspresivni tip, grafički i koloristički tip, likovno kultiviran i likovno primitivan tip, površni i savjesni tip, tip snažne i brutalne osjećajnosti te lirsko poetične osjećajnosti, konstruktivni i impulzivni tip, dekorativni i prostorni tip, aktivno impulzivan i pasivan tip, brz i ustrajan, brz i površan, spor i ustrajan, spor i površan tip, senzitivni tip, tip likovnog pamćenja, motoričko-tehnički tip i nespretni tip.

Polazeći od osnovnih likovnih sposobnosti, razlikujemo mnoge kombinacije likovnih tipova. S obzirom na odnos učenika prema objektima koje likovno prikazuju, razlikujemo vizualni i imaginativni tip djeteta. Vizualni je tip naklonjen prenošenju dojmova iz okoline, odnosno iz prirode (Slika 1), a imaginativni tip zanemaruje vizualne dojmove i oslanja se na svoju maštu (Slika 2). Takvi radovi puni su fantastike i neočekivanih kolorističkih i kompozicijskih odnosa. Vizualni će tip djeteta uspješno crtati, slikati i modelirati prema promatranju dok će možda nailaziti na manje ili veće poteškoće ukoliko se motiv njegova rada ne može pronaći u stvarnosti, poput *čarobne šume* ili *neobičnoga stroja koji proizvodi sreću*. Imaginativni će tip uspješnije crtati, slikati i modelirati prema zamišljanju gdje će zadane motive realizirati na neobičan i neočekivan način, poput *čarobnog tepiha* ili *neobičnog sunca*.

Slika 1. Dječji uradak (12 godina)

Vizualni tip

Karlavaris (1988:56)

Slika 2. Dječji uradak (13 godina)

Imaginativni tip

Karlavaris (1988:56)

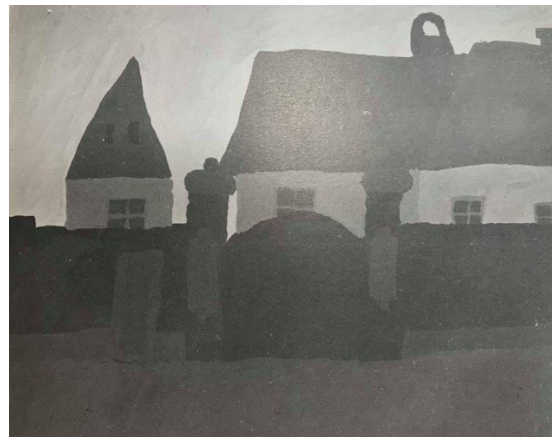
Prema načinu realizacije forme u pojedinim objektima, razlikujemo analitički i sintetički tip djeteta. Analitički tip djeteta polazi od detalja i razgrađuje formu, može biti jednostavno-pregledan i narativan analitički tip. Uradak takvog djeteta djeluje usitnjeno, a cjelina likovnog izraza dobiva se povezivanjem detalja (Slika 3.). Sintetički tip djeteta polazi od cjeline i kondenzira formu. Njegov se izraz temelji na cjelini objekta i samog izraza. Sve svodi na jednostavne likove i jasne odnose. Likovni rad djeluje pojednostavljeno (Slika 4). Analitički će tip djeteta uspješnije crtati, slikati i modelirati motive koji su građeni od mnogo detalja i pojedinosti, a on će ih uspješno primijetiti i zapamtiti te ih prenijeti na papir. To je na primjer motiv *lokomotive* ili *moje sobe*. Sintetički će tip djeteta uspješnije crtati, slikati i modelirati motive na kojima nije uočljivo mnogo detalja već je riječ o cjelini nekog objekta kao što je *list* ili *stol*.

Slika 3. Dječji uradak (13 godina)

Analitički tip

Karlavaris (1988:57)

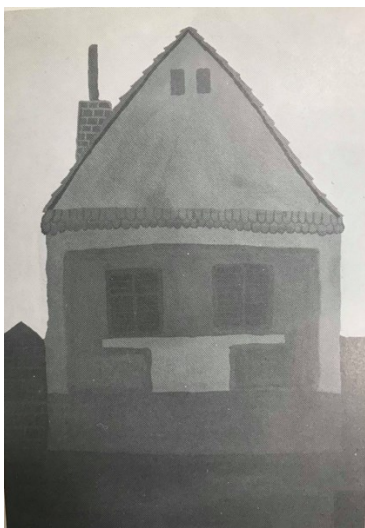
Slika 4. Dječji uradak (13 godina)

Sintetički tip

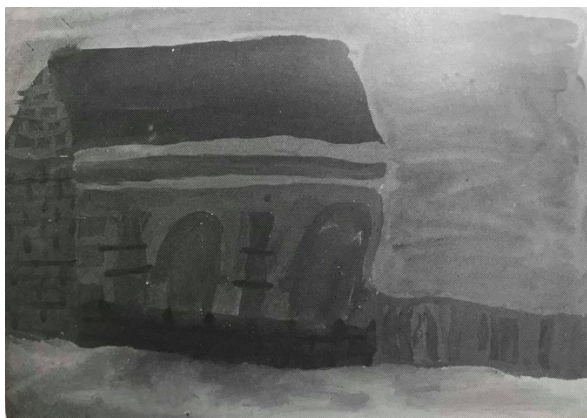
Karlavaris (1988:57)

S obzirom na udio psihičkih sposobnosti tijekom likovnog rada, razlikujemo intelektualni i ekspresivni tip djeteta. Intelektualni je tip djeteta koje se u objašnjenjima svojih postupaka oslanja na svoj intelekt. Herceg i sur. (2010) još navode i da se izraz kod takvog djeteta temelji na vizualnom pamćenju i likovno-kreativnom mišljenju. Ono racionalno planira i stvara svoj likovni rad te ako dobro shvati svoj zadatak i poznaje sredstva likovnog izražavanja, uvijek uspješno realizira likovno rješenje (Slika 5). Ekspresivni je tip djeteta koje polazi od svojih uzbuđenja i vlastitih emocija te ne planira postupak, već ga spontano izvodi i izvršava. Zbog toga mu odgovaraju uzbudljivi i osjećajni poticaji i motivi (Slika 6).

Intelektualni će tip djeteta uspješnije slikati, crtati i modelirati prema vizualnom poticaju gdje će prenijeti na papir ono što vidi i doživi, neovisno o vlastitim emocijama i osjećajima. Takvi radovi bliski su motivu u stvarnosti, dok će se radovi ekspresivnog tipa djeteta bitno razlikovati od stvarnosti i temeljiti na njegovim trenutnim osjećajima i onome što proživljava u sebi. Uspoređujući takva dva rada ne možemo zaključiti da se zapravo radi o istom realiziranom motivu.

Slika 5. Dječji uradak (13 godina)
Intelektualni tip
Karlavaris (1988:58)

Slika 6. Dječji uradak (12 godina)
Ekspresivni tip
Karlavaris (1988:58)

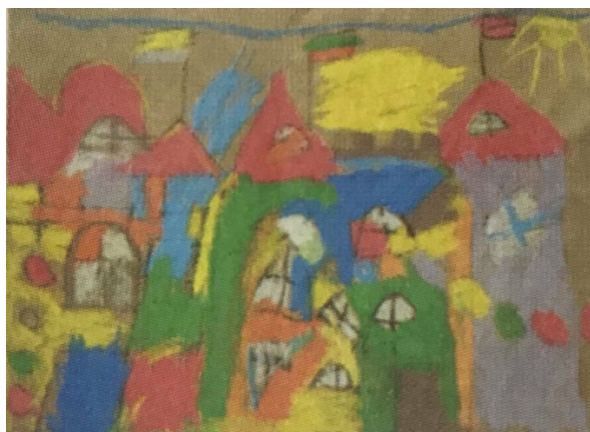
Prema naklonosti za likovno izražajnim sredstvima razlikujemo grafički i koloristički tip djeteta. Grafički se tip u izrazu pretežno oslanja na liniju, te u linearnom izražavanju postiže vrijednije rezultate. Ukoliko radi bojom, grafički elementi su i tu vidljivi i naglašeni (Slika 7). Koloristički se tip u izrazu pretežno oslanja na uporabu boja, uglavnom intenzivnijih. Njegovi su radovi uglavnom izvedeni dobro odabranim plohamama i sugestivnim bojama i odnosima. Osjećaj za kolorit može varirati od osjetljivosti za topao ili hladan, do osjetljivosti za komplementarni ili tonski (Slika 8). Grafički će tip djeteta uspješnije crtati, slikati i modelirati motive koji od njega zahtijevaju izražavanje linijama raznih oblika kao što je *čipka* ili *analogni sat*. Koloristički će tip djeteta uspješnije crtati, slikati i modelirati na motivima gdje se treba izraziti bojama i prikazati njihove međusobne odnose kao što je u ovom istraživanju bio motiv *pisanice* ili motiv *livade sa cvijećem*.

Slika 7. Dječji uradak (6 godina)

Grafički tip

Herceg i sur. (2010:63)

Slika 8. Dječji uradak (6 godina)

Koloristički tip

Herceg i sur. (2010:63)

Likovne tipove dijelimo i s obzirom na stupanje ovladane likovne forme, a razlikujemo likovno kultiviran i likovno primitivan tip djeteta. Likovno kultiviran onaj je tip djeteta koji lako usvaja utjecaje te prihvaća likovne postupke i tehničke mogućnosti raznovrsnih materijala. Njegovi radovi prikazuju lijepo oblikovan i organiziran rad s prepoznatljivim detaljima i simbolima te kompozicijskim odnosima. Likovno primitivan tip djeteta najčešće je zanemareno dijete koje rijetko ostvaruje kontakt s likovnim materijalom, a često su radovi uvjetovani shvaćanjima manje razvijene sredine u kojoj se dijete nalazi. Takvi radovi ne prikazuju realne motive i odnose već su puni fantastike i neočekivanih međusobnih odnosa. Dijete zanemaruje okolinu i pristupa likovnom djelu prema svom zamišljanju i okruženju sredine u kojoj živi.

S obzirom na način kojim učenik pristupa izvedbi rada, razlikujemo površni i savjesni (pedantni) tip djeteta. Sam naziv govori da površni tip djeteta lako prilazi rješenju i brzo se zadovoljava rezultatom bez ustrajnosti. U njegovim radovima nema uvida u korištenje emocija prilikom izvršavanja zadatka. Nailazimo na jednostavne oblike i odnose kojima gradi svoj uradak bez posebnog zanimanja za određenu temu. Što prije želi izvršiti zadatak bez obzira na njegov rezultat. Savjesni (pedantni) tip djeteta svaki detalj izvodi s naglašenom pažnjom i velikom preciznošću, u nadi ostvarivanja očekivanih postignuća. Takvi radovi obiluju detaljima, uredni su i iz njih je vidljivo što je dijete njime htjelo poručiti.

S obzirom na karakter osjećajnosti razlikujemo snažnu i brutalnu osjećajnost te lirsko-poetičnu osjećajnost. Brutalno osjećajni tip prikazuje objekte snažno u najbitnijim masama, dok lirsko-poetični tip koristi laku liniju i delikatne tonove ne gledajući na objektivnost pojedinih oblika.

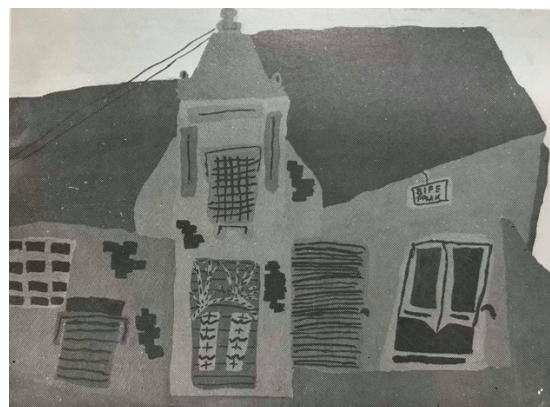
Prema realizaciji izraza, razlikujemo konstruktivni i impulzivni tip djeteta. Konstruktivni je tip djeteta čiji se izraz temelji na čvrstom rasporedu te njegov izraz zbog toga djeluje jasno i geometrijski. Iznosi čista objašnjenja za svaku pojavu svodeći je na osnovnu formu (Slika 9). Takvi su radovi pojednostavljeni, jasni, odmah razumljivi, svaki detalj ima svoj smisao i učenik zna objasniti zbog čega ga je smjestio baš na to mjesto. Među konstruktivnim tipovima možemo razlikovati hladan konstruktivan tip i topao konstruktivan tip. Dijete impulzivnog tipa izraz temelji na spontanosti i dopušta mašti i osjećajima da deformiraju likovnu formu. Dijete se manje obazire na cjelinu i međusobnu vezu likovnih elemenata. Više pozornosti usmjerava na svoje reakcije i brzinu izražavanja (Slika 10.). Takvi radovi su maštoviti, s nejasnim kompozicijskim odnosima i neočekivanim detaljima, teže ih je shvatiti i objasniti te usporediti sa stvarnošću.

Slika 9. Dječji uradak (11 godina)

Konstruktivni tip

Karlavaris (1988:59)

Slika 10. Dječji uradak (12 godina)

Impulzivni tip

Karlavaris (1988:59)

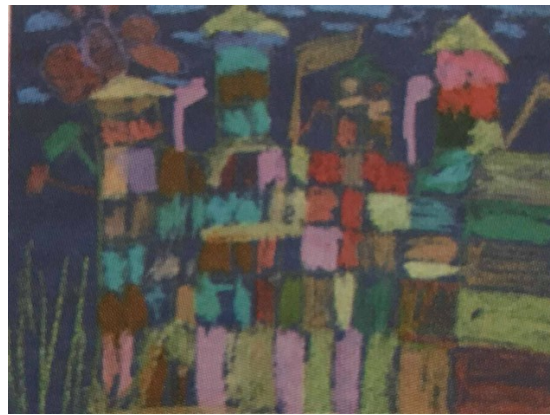
S obzirom na način interpretiranja objekata u likovnim uradcima razlikujemo dekorativni i prostorni tip. Prostornom tipu pripada dijete čiji se izraz temelji na prikazu prostora i nalazi najbolja rješenja da ga likovno izrazi, oslanjajući se na vizualni osjećaj (Slika 11). Dekorativni je tip djeteta koje osjeća površinu papira i kolorističke mrlje te je njegov izraz bez sigurnog vizualnog oslonca na stvarnost (Slika 12). Razlikujemo dvije vrste dekorativnih tipova, a to su dekorativno-monumentalni i intimno-lirski, narativni tipovi. Prostorni tip djeteta uspješnije crta, slika i modelira motive koji od njega zahtijevaju prostorni raspored objekata kao što je *niz kuća u ulici*. Dekorativni će tip djeteta takav rad prikazati obiljem boja i kolorističkih mrlja.

Slika 11. Dječji uradak (6 godina)

Prostorni tip

Herceg i sur. (2010:63)

Slika 12. Dječji uradak (6 godina)

Dekorativni tip

Herceg i sur. (2010:63)

Prema mogućnostima aktiviranja učeničkih sposobnosti za likovno stvaranje, razlikujemo aktivno impulzivno i pasivno tip djeteta. Aktivno je tip djeteta koje u realizaciju svog rada ulaže mnogo energije, truda i žara. Lako prihvaća sugestije i zadatak te ga nastoji što prije ostvariti, dok se pasivno tip teško motivira i dugo odlučuje i razmišlja što i kako želi prikazati.

Gledano na kombinacije sposobnosti brzine i ustrajnosti u radu možemo razlikovati sljedeće tipove: brz i ustrajan, brz i površan te spor i ustrajan i spor i površan likovni tip djeteta.

Karlavaris (1991) navodi još neke likovne tipove. Senzitivni likovni tip pretežno se oslanja na osjetljivo opažanje (senzitivitet), tako da zapaža neobično i izuzetno te se likovno angažira na neobične i čudne poticaje, dok se tip likovnog pamćenja pretežno oslanja na vizualno pamćenje i slijedi likovnu ideju te likovnu strukturu koja mu se čini likovno najbolja. Ovaj će učenik najbolje ostvariti zadatke iz teorije oblikovanja.

Motoričko-tehnički tip pretežno se oslanja na tehničku spretnost, a radovi su mu vješto izvedeni, ponekad i rutinizirani. Dijete je razvilo motoriku ruke i lako razlikuje raznovrsne crte i međusobne odnose. Nespretni tip ima nedovoljnu tehničku spretnost i ponekad se oslanja na motoričku osjetljivost tako da odaje utisak nepotpunosti u izrazu. Dijete koje pripada ovom tipu nije dovoljno razvilo mišićnu motoriku te nespretno povlači crte i boju nanosi kao mrlju.

Kada promatramo likovni razvoj i likovnu kvalitetu izraza, možemo zaključiti da individualne razlike učenika ne igraju odlučujuću ulogu, ali ih je dobro i moraju se poznavati kako bi se lakše razumio likovni izraz svakog djeteta te im se omogućio, upravo u tim okvirima, stalan i opći likovni razvoj. U većini slučajeva nema čistih likovnih tipova već se kod svakog djeteta javlja kombinacija određenih likovnih tipova koje učitelj treba utvrditi radi ostvarivanja individualizacije u nastavi.

2.1. Likovne osobine dječjih radova

Dječji likovni radovi najspontaniji su izraz suptilnog i složenog svijeta dječje psihe i uvelike mogu pomoći u procesu upoznavanja djeteta. U svojim radovima, dijete iskreno stvara, s oduševljenjem, bez posebne spretnosti i povjerenja, s interesom, bez pritiska i razigrano. Njegova izražajna sredstva su uvjerljiva i jednostavna. Pomoću crta i boja izražava se i prikazuje ono što riječima ne može izreći. Bodulić (1982) izriče da se dječje likovno stvaralaštvo očituje i nekim osobinama umjetnosti odraslih, a to je zapravo primjena istih likovnih elemenata izražavanja, estetskih načela i likovnih tehnika. Jedina razlika je u tome što su ovi sadržaji kod djece interpretirani na potpuno drugačiji, odnosno dječji način. Prvo što zamjećujemo kod radova djece jest nedovoljna realna uvjerljivost, arhaičnost i simbolično crtanje. Ovakve slične pojave nalazimo i kod radova koji su stari i do nekoliko tisuća godina. Prema Grgurić i Jakubinu (1996) sljedeće karakteristike likovnog izražavanja pripadaju etapi intelektualnog realizma.

2.1.1. Crta i smjer kao izražajni element dječjeg rada

Djeca uvijek prostom rukom izvlače crtu. U početku su prve crte samo odraz motoričke pokretnosti ruke. Prve crte su ravne. One će se tijekom vremena ponavljati i mijenjati smjer. Izvlačit će se slijeva nadesno te obrnutim putem, kao i odozgo prema dolje. Nakon ravnih i zaobljenih crta pojavljuju se krugovi i spirale. Sve će crte u početku biti začuđujuće, vođene samo okom, uz osjećaj oduševljenja i radosti djeteta. Ako dijete mijenja crtačka sredstva i materijale, ova igra postaje za njega puno zanimljivija, a krajnji učinak bogatiji. Crta će kasnije biti vođena i mišlju. Postajat će grafički znak, kretat će se papirom i stvarati neponovljive smjerove (Bodulić, 1982).

2.1.2. Tekstura u dječjem radu

Prirođena je želja i potreba djeteta da dodiruje i hvata sve predmete oko sebe. Time može taktilno osjetiti osobine površina različitih materijala od kojih su načinjeni razni predmeti koje dodirne. Time dijete spoznaje i opipava različite teksture kao što je hrapavost, glatkoća, bodljikavost, šupljikavost i ljepljivost. Sve što dijete taktilno osjeti ponekad želi i nacrtati. Na primjer, crtajući mačku dijete po njezinom tijelu ponavlja niz crta kako bi označio i prikazao njezinu mekoću krzna, odnosno teksturu. Dijete ima svoj grafički, jedinstveni kod koji nije isti kao naš pa se ne možemo nametati djetetu. Teksture će se češće pojavljivati spontano kod starije djece, kada su iskustva veća (Bodulić, 1982).

2.1.3. Oblik u dječjem radu

Mlađa djeca ne gledaju predmete, lica i pojave samo kroz njihov oblik, a ne postavljaju ga ni u prvi plan. Moramo razumjeti da djeca nemaju navike odraslih. Oni jednako primaju sve što uočavaju: zvuk, pokret, svijetlo, boju pa i oblik. U početnom dječjem stvaranju teško je pronaći i primijetiti oblik kvadrata ili mnogokuta. Oblik nije nikada samo kontura. Stvaranje oblika način je kako mi gledamo i doživljavamo taj oblik. Oblici se uvijek prikazuju crtom, točkom, mrljom, tonom i crtačkom teksturom. Dijete zapaža i razmatra sve ono što je unutar konture oblika, pa to želi i likovno izraziti, a to obogaćuje njegov uradak. Sve što dijete stvori predočeno je oblicima i oni preko različitih izražajnih elemenata prikazuju sve ono što žele likovno izraziti (Bodulić, 1982).

2.1.4. Ton u dječjem radu

Bodulić (1982) definira ton kao interval svjetlosti koji se može likovno prikazati. Očituje se na površinama volumena, kao veći ili manji interval nekog osvjetljenja. Poznato je da djeca volumen ne mogu potpuno osjetiti i zamisliti, stoga ga prikazuju plošno. U većini slučajeva na taj plošni lik nanose samo jedan ton ili se pak tonovi nižu proizvoljno na papiru.

2.1.5. Veličina u dječjem radu

Međusobni odnosi veličina likova često su proizvoljno odabrani, ali su ponekad i rezultat emocionalne privrženosti ili pridavanja većeg značenja nekom liku koji se prikazuje. Ako dijete želi prikazati lik majke i kuću, lik majke prikazat će znatno većim nego veličinu kuće. U prometu će policajca izraziti kao najvećeg lika, a ostale sudionike manje bez obzira na njihovu stvarnu veličinu (Slika 13). To se naziva hijerarhijska proporcija ili emotivna proporcija.

Slika 13. Prikaz veličine „U prometu“

Olovka (5 godina)

Grgurić i Jakubin (1996:64)

Kako bismo djecu uveli u prikazivanje stvarnih relacija veličina, možemo im dati da promatraju veliku i malu kuću, mjere za težinu, tekućinu ili razlike u veličini kovanog novca i zatražiti da to pokušaju i nacrtati (Bodulić, 1982). Dječja nam djela govore ne samo o nastalom liku, već i o samom djetetu. Sve ono što je potaknuto neposrednom okolinom (roditeljima, kućom, itd.) dijete izražava u likovnom radu svojim individualnim načinom izražavanja i svojom emotivnom proporcijom.

2.1.6. Prikazivanje pokreta

Djeca se vrlo rijetko odlučuju prikazivati figuru u pokretu. Zbog toga im treba dati motive koji će ih uvesti i pripremiti za prikazivanje pokreta. To su, na primjer, djeca koja trče, stabla koja se jako njišu na vjetru, ples lišća, klizanje na toboganu, igra loptom i dr. Ako dijete crta igru loptom, prikazat će kako uzima loptu te kako ju udara. Multiplicirat će noge i loptu u putanji (Slika 14). Najbitnije je da djeca sama, prije likovnog izražavanja dožive i osjete pokret, a najbolje je ako to sama izvode (Bodulić, 1982).

Slika 14. Prikaz akcije u fazama kretanja

Olovka (8 godina)

Grgurić i Jakubin (1996:63)

2.1.7. Prikazivanje volumena

Djeca najčešće plošno prikazuju volumen na dvodimenzionalnoj plohi papira.

Ako djeci damo da modeliraju u prostoru neki predmet u glini ili plastelinu pa ga onda prikazuju na papiru, primijetit ćemo da će se dijete lakše snalaziti u prikazivanju volumena na plohi papira. Potrebno je da se likovna područja međusobno prožimaju te je dobro provoditi i druge likovne tehnike (Bodulić, 1982).

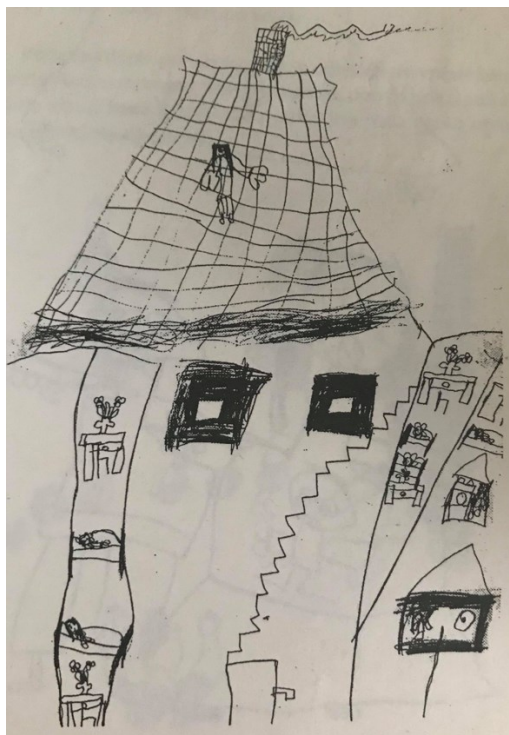
2.1.8. Prikaz prostora

Prikazivanje prostora predstavlja najsloženiji problem za djecu. Djetetu je vrlo teško predočiti prostor na dvodimenzionalnoj plohi papira na kojoj se likovno izražava. Njegova je predodžba prostora, u većini slučajeva, nejasna i nepotpuna. Ako dijete želi prikazati dva ili više likova, ono će ih u početku razbacati po površini papira. Nakon toga će sve likove nizati na donjem rubu papira, a visoko iznad toga pojavit će se nebo i sunce. U nedostatku mogućnosti da likove prikazuje jedne iza drugih, prikazivat će ih jedne iznad drugih. Prostor će prikazivati u nizovima, ali uvijek jedno iznad drugog (Bodulić, 1982).

2.1.9. Rendgenski prikaz prostora

Rendgenski prikaz prostora specifičan je način prikazivanja prostora kod djece ranije dobi. Prema Grgurić i Jakubinu (1996) naziva se još i transparentni prikaz. Ukoliko dijete želi

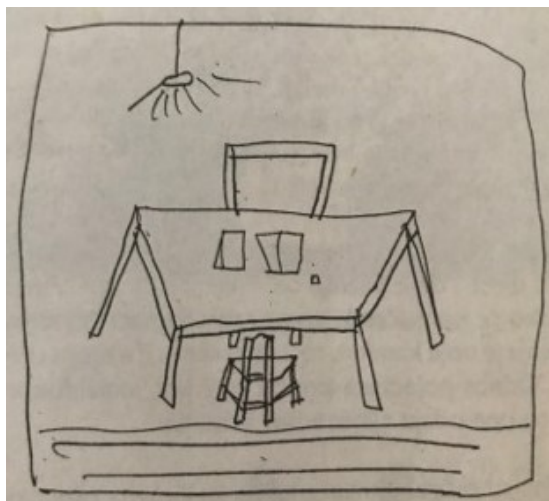
prikazati kuću, na papiru će predočiti sve što se u njoj nalazi. Zidovi postaju prozirni i vidi se sve što se s vanjske strane kuće ne može vidjeti (Slika 15). (Bodulić, 1982).

**Slika 15. Rendgenski prikaz
Olovka (5,5 godina)
Grgurić i Jakubin (1996:61)**

2.1.10. Obrnuta perspektiva

U dječjem je radu vidljivo prikazivanje prostora pomoću obrnute perspektive. Dijete ono što je prostorno dalje prikazuje kao veće, a ono što je prostorno bliže kao manje (Slika 16). (Grgurić i Jakubin, 1996). Objašnjavanje takvih zakonitosti u toj dobi je suvišno jer bismo samo zbunili dijete (Bodulić, 1982).

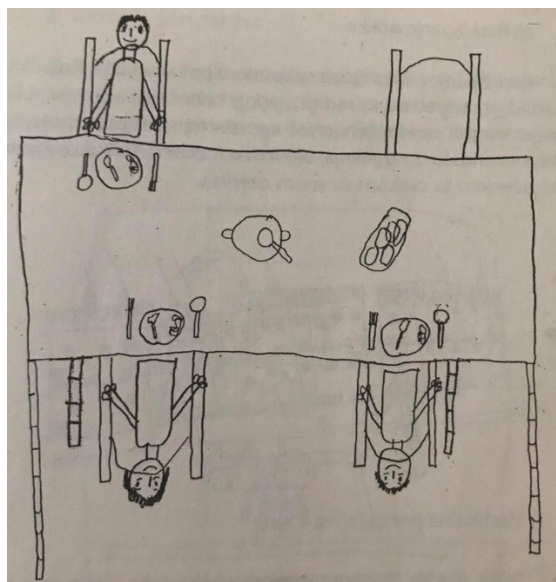
Slika 16. Obrnuta perspektiva „Radni stol“

Olovka (7 godina)

Grgurić i Jakubin (1996:67)

2.1.11. Refleksna slika

Djeca često povaljuju likove kada žele prikazati dvije strane igrališta ili dvije strane ulice. Prikazuju ih u refleksnoj slici. Na jednoj strani ulice prikazane su kuće i sve ostalo u uspravnom položaju, a na drugoj strani izvrnuto, kao kod odraza slike na površini vode (Bodulić, 1982). Isto se pojavljuje i u prikazu obitelji za stolom, gdje dijete okreće papir kao da svaka figura ima svoje tlo (Slika 17).

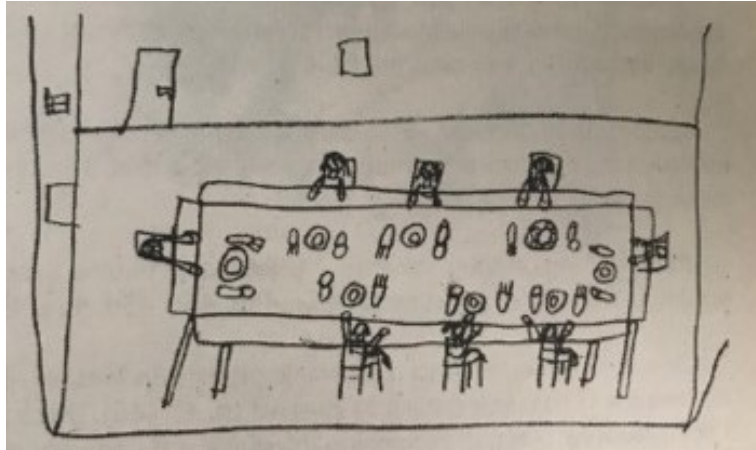
Slika 17. Refleksna slika (prevaljivanje oblika)

Olovka (8 godina)

Grgurić i Jakubin (1996:65)

2.1.12. Imaginarni prostor

Dijete često svoje likove i predmete koje želi prikazati, postavlja u zamišljeni, nestvarni prostor. Na jednom radu udružuje dvije različite predodžbe prostora (Bodulić, 1982). Na primjer, mogu se pojaviti predmeti i likovi gledani odozgo, a drugi frontalno ili sa strane (Slika 18). Tako dječji uradak dobiva obilježja djetetove nadrealne fantazije ili sna. Ovakav prikaz naziva se još i poliperspektivom (Grgurić i Jakubin, 1996).

Slika 18. Imaginarni prostor

Olovka (6 godina)

Grgurić i Jakubin (1996:67)

Navedene likovne osobine dječjeg uratka karakteristične su i jednako vrijede za svu djecu svijeta. Djeca su sklona da nam očituju i pokažu te pojedine osobine, samo što će svako dijete dati nekoliko različitih varijacija u interpretaciji, u skladu sa svojim individualnim pristupom i izražavanju. Dječji će nam uradak uvijek biti odraz zatečenog emocionalnog stanja, interesa, intelektualne razine, karaktera i razvoja dječje psihe u cijelosti. Dječji likovni izraz svojevrsni je test sposobnosti. Upravo se zbog te činjenice svako dijete prije polaska u osnovnu školu testira pomoću likovnog rada.

2.2. Praktične značajke dječjeg uratka

Nošeno urođenom sposobnošću, dijete se izražava s užitkom prenoseći svoje doživljaje, potrebe, razmišljanja i želje te na taj način šalje poruke odraslima, što je svojevrsna komunikacija.

U prvoj polovici prošloga stoljeća snažno su se proširile spoznaje o dječjem uratku kao pokazatelju dinamike razvoja sposobnosti i ličnosti. To mu je pribavilo, u suvremenom stručnom i znanstvenom svijetu, neopravdano zapostavljenu ulogu korisnog, ali pomoćnog

sredstva za upoznavanje razvojnih karakteristika djeteta. Time uradak ulazi u dijagnostiku i tretman u specijaliziranim, ali i odgojno-obrazovnim ustanovama. Navedene mogućnosti uratka proistječu iz nekih njegovih karakteristika koje S.Levy (prema Stojanović, 1973:4) ističe i posebno naglašava. Prema njemu:

- svaki uradak ima svoju povijest;
- ta je povijest dinamično organizirano polje vektora;
- uradak je proizvod jednog jedinstvenog polja;
- isti uradak u drugom slučaju može biti rezultanta posve drugog, različitog polja, ali prema tome nosi i drugu poruku;
- polje u kojem nastaje određeni uradak je multidimenzionalno;
- uradak je mnogostruko determiniran i rezultat je vježbanja mnogih faktora (Kovačević, 2004, prema Pilić 2004).

2.3. Simbolički govor dječjeg uratka

Kaže se da je dječje izražavanje uratkom „simbolički govor“ koji ima svoj rječnik i sintaksu. Stvarajući, dijete koristi široki sadržaj grafičkih znakova koji kod sve djece i djece svih dobi ima isto značenje. Najrasprostranjeniji su svakako ljudska figura, stablo, kuća, sunce, brod, itd. Preferencija tih znakova, odnosno simbola određene tematike, ovisi o funkcionalnom i emocionalnom značaju koji oni imaju za dijete, tj. o iskustvu s objektima koje je steklo iz neposrednog okruženja. Ljudska figura, odnosno čovjek, vrlo je čest motiv koji djeca koriste u svojim uradcima, osobito u najranijim etapama svog razvoja. Dijete u uradak čovjeka projicira svoju vlastitu tjelesnu shemu. Time pokazuje način na koji doživljava svoje vlastito tijelo, ali i kako se osjeća te kako ga drugi doživljavaju. U dječjim uradcima pojava antropomorfizma najbolje dočarava kako dijete s predodžbe o vlastitom tijelu prelazi na usvajanje prostora i sadržaja prostora kojim je okruženo. Stoga je ilustrativno oživljavanje i pridavanje ljudskog lika objektima (kuća) i drugim živim bićima (cvijet, životinja i sl.). Rad stabla također se često javlja u uradcima djece. I stablo, kao i ljudska figura, potiče asocijacije koje su vezane za sliku tijela i cjelokupan koncept o sebi. Dok nam stablo prenosi dublje i manje svjesne osjećaje o sebi, uradak čovjeka izražava svjesnije osjećaje u vezi sa samim sobom i odnosima s drugim ljudima. Stablo predstavlja prirodniji oblik za izražavanje primitivnijih razina ličnosti, dok ljudska figura pokazuje načine na koje subjekt može vladati drugima te osjećaje koje gaji prema njima. Kuća je, prema brojnim autorima, najučestaliji motiv koji se pojavljuje u radovima djece mlađe školske dobi (etapa sheme, simboličkog realizma ili etapa neuspjelog realizma). Ona predstavlja simbol obiteljske sredine u kojoj se događaju najranija dječja iskustva i spoznaje.

Možemo reći da je rad kuće snažno nabijen emocijama. Kuća je nastavak djetetova tijela, prava okolina, uobičajeni svijet njegova perceptivnog i pragmatičkog iskustva. To je mjesto gdje se dijete doživljava i osjeća zaštićeno od nepoznatog, opasnog svijeta.

Oni koji sudjeluju u odgoju djece i koriste dječji uradak u svom radu, imaju veliku odgovornost u tome i od njih se očekuje profesionalnost na najvišoj razini. U slučaju radova to znači pažljivo proučavanje i dobro poznavanje karakteristika i razvojnih etapa radova djece određene dobi te njihovo odgovorno korištenje, bez prelaženja granica stručne kompetencije. Likovni je uradak pokazatelj općeg razvoja i dinamike razvoja ličnosti djeteta. Poruke koje dijete njime šalje treba znati prepoznati i vrednovati. Ukoliko omogućimo djetetu samo likovni izraz, bez intervencije, iako je možda očito da ono likovnim radom traži pomoć, manja je šteta od neadekvatnog i nedovoljnog djelovanja odgojitelja, učitelja i nekompetentnog stručnog suradnika. Likovni rad djetetu donosi rasterećenje i uživanje u onome što njime izražava (Kovačević, 2004, prema Pilić, 2004).

2.4. Integrativni pristup likovnoj kulturi

Naš je život prožet likovnim i vizualnim. Važno je osvijestiti likovno mišljenje te u nastavnom procesu, polazeći od likovnog jezika i ciljeva programa Likovne kulture, povezivanjem stvarati korelaciju s ostalim nastavnim predmetima. Sve što nas okružuje u svakodnevnom životu, pa tako i školu, vrlo je lako dovesti u suodnos s likovnom umjetnošću ili likovnom kulturom. Danas, u vremenu kada su nestala klasična sredstva likovnog izražavanja, kada se mnogo toga svodi na šabloniziranje, likovna je kultura ipak dio naše svakodnevice; dizajniranje plakata, odjeće, stvari koje svakodnevno upotrebljavamo, naslovnice mnogih knjiga, slikovnice, udžbenici, vizualne komunikacije, itd. Djeca počinju likovno izražavanje sasvim spontano, tjerana svojom unutarnjom potrebom, na način koji je tipičan za svu djecu svijeta. No, likovno mišljenje možemo shvatiti i kao društveno-povijesni aspekt ponašanja, u čijem nastanku sudjeluje i verbalni govor i tek tada zajedno čine osnovu likovnoga mišljenja i omogućavaju osnovne likovne predodžbe.

U nastavnom procesu trebamo se usmjeriti na primjerene oblike povezivanja, a to znači na one prirodne, potrebne i zanimljive. Kao osnovu bismo mogli uzeti najprije temu, zatim sposobnosti te strukturu koja se pojavljuje u različitim područjima. Teme koje možemo izabrati su sljedeće: sadržaji prirode i društva; hrvatski jezik kao likovna interpretacija književnog djela ili verbalna interpretacija likovnog djela; matematika kojoj pripada područje geometrije (likovi i tijela, veličine i prostorni odnosi). Sposobnostima pripadaju vizualne percepcije i vizualno pamćenje te funkcije mišljenja i logičkog zaključivanja; stvaralaštvo; prepoznati (osjetiti) karakter

umjetničkog djela (humor, mašta, veselje) i etičke kategorije dobra i zla. Strukturi pripada ritam, ton, kompozicija te filmska umjetnost kao najbliža likovnim umjetnostima (u kadru se javljaju elementi likovne kompozicije, likovi, prostori, razni rakursi, kontrasti svjetla i sjene...) (Centner, 2000, prema Jerković i Vodopija, 2000).

Uočavanje likovnih problema i pojava važan je i potreban način učenja likovne abecede jer tako doprinosimo mogućnosti preispitivanja vanjskih utjecaja u našoj svakodnevnici.

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Cilj istraživanja

Cilj je ovoga istraživanja utvrditi pripadnost pojedinim likovnim tipovima kod učenika prvog razreda osnovne škole pri crtanju, slikanju i oblikovanju prema zadanim motivima.

Istraživanjem se želi utvrditi, individualno za svako dijete, kojim likovnim tipovima pripada te koje se karakteristike određenih likovnih tipova pojavljuju kod djeteta, postoje li kombinirani likovni tipovi ili je kod svakog djeteta vidljiv samo jedan određeni i dominantni tip. Očekuje se da će svako dijete drugačije reagirati na zadani motiv te ga prema svom viđenju i interpretirati.

3.2. Zadatci

Na temelju spomenutog cilja istraživanja postavljeni su sljedeći zadatci kojima se željelo utvrditi kojim likovnim tipovima pripadaju djeca, postoji li kombinacija nekoliko likovnih tipova kod sve djece, kako promjena likovnog motiva utječe na dječji izraz, kako djeca reagiraju na likovno izražavanje koje im je ograničeno na zadano vrijeme od deset minuta te kakav je utjecaj različitih likovnih tipova na ostvareni likovni motiv.

3.3. Uzorak

U ožujku i lipnju 2018. godine, na uzorku od 16 učenika i učenica prvog b razreda, provedeno je istraživanje u Osnovnoj školi Tenja u Tenji. Uzorak je mali i prigodan, a podatci znakoviti i ne mogu se poopćiti na cijelu populaciju.

3.4. Instrument i postupak istraživanja

Postupak na kojem se temelji ovo empirijsko istraživanje jest sustavno promatranje, a instrument prikupljanja podataka je sudjelujuće promatranje. Učenici će na temelju zadanih motiva i uputa slikati, crtati i oblikovati kroz nekoliko sati likovne kulture te će se njihove aktivnosti, reakcije, opažanja, komentari i načini upotrebe određenih tehnika promatrati i bilježiti za svakog učenika ponaosob. Također će se nakon svakog odrađenog zadatka analizirati likovni radovi te zabilježiti bitne značajke karakteristične za izvedeni zadatak. Rezultati ovih aktivnosti i radova učenika uspoređivat će se i povezivati s određenim likovnim tipovima te će se ustanoviti koji se likovni tipovi javljaju kod svakog djeteta. Tijekom izvedbe zadataka istraživač, odnosno promatrač, svjesno i sustavno sudjeluje u aktivnostima. Dobiveni

podatci bit će u pravilu pouzdaniji i istinitiji jer se prisustvuje svakom segmentu izvedbe ovog istraživanja.

3.4.1. Prvi dio istraživanja

U ožujku su, tijekom redovite nastave Likovne kulture (dva školska sata svaki drugi tjedan), provedene i promatrane tri nastavne jedinice prema Nastavnom planu i programu. Svaka je od tih jedinica održana tijekom dva školska sata prema rasporedu sati Likovne kulture u prvom b razredu, što ukupno iznosi šest školskih sati.

Prva nastavna jedinica koju je učiteljica održala, a tijekom koje se sustavno pratio i bilježio učenikov rad, bila je iz nastavnog područja Oblikovanje na plohi – slikanje, cjelina Boja – Tonovi boje. U kombiniranoj tehnici (akvarel, crni flomaster)¹, na zadanom motivu dvorac, učenici su trebali naslikati dvorac koji se nalazi pored njihove škole, a u funkciji je škole koju pohađaju učenici od petog do osmog razreda u Tenji. Učenici su slikanjem dvorca sudjelovali u Profilovom natječaju „Želim, stvaram, oblikujem“² gdje su tri najbolja rada, prema izboru učiteljice, poslana na natjecanje i vrednovanje. U motivaciji je učenicima prikazan video isječak u kojem su vidjeli izgled dvorca i uočili detalje istaknute na njemu. Pokazane su im slike same unutrašnjosti dvorca kako bi što jasnije shvatili, a samim tim i prikazali dvorac koji je dio povijesti njihova mjesta. Upravo iz razloga što im je ova tema veoma bliska, potrudili su se što bolje prenijeti to na svoje radove i ostvariti zadatak. Veliki poticaj u njihovu stvaralaštvu bila je i činjenica da će neki od radova biti odabrani i poslani na natjecanje za vrijedne nagrade. Likovni su radovi na ovu temu analizirani i, prema njima, učenicima određeni pripadajući likovni tipovi.

Druga nastavna jedinica, koju sam osobno održala tijekom dva školska sata, bila je iz nastavnog područja Oblikovanje na plohi – slikanje, cjelina Ploha – Ritam likova. U tehnici pastela, na zadanom motivu uskršnja pisanica, učenici su trebali ispuniti unutrašnjost pisanice prema svojim idejama, tako da poštuju i izraze ritam likova i boja. Tijekom motivacije predložen im je rad s pastelama, prikazano im je kako mogu miješati boje i dobivati tamnije i svjetlije tonove,

¹ U razrednoj nastavi uputno je ne kombinirati različite likovne tehnike, međutim rad je ipak prikladan za istraživanje jer je pozornost bila usmjerena na identificiranje likovnih tipova.

² Likovni natječaj ŽELIM, STVARAM, OBLIKUJEM dio je projekta Profil Kletta Želim stablo i Likovna mapa za velika djela, a cilj je putem likovnosti potaknuti svijest o kulturnoj i prirodnoj baštini. Natječaj je predviđen za sve učenike, učitelje razredne nastave i učitelje likovne kulture od 1. do 8. razreda, a nastavna područja, likovni problemi, motivi i tehnike obuhvaćeni su nastavnim planom i programom. Među četiri predložene teme za realizaciju likovnih radova, izabrana je tema „Slikam graditeljsku baštinu“ gdje se slikarskim tehnikama želi oživjeti graditeljska baština te osvijestiti njezina prisutnost i vrijednost u našim svakodnevnim životima. <https://www.profil-klett.hr/likovni-natjecaj-zelim-stvaram-oblikujem>

ponovljeni su geometrijski likovi koje su oni učili te nekoliko slobodnih likova koje su sami zamišljali i crtali na ploči. Provedene su dvije igre gdje su oni morali svojim pokretima tijela oponašati ritam koji netko zadaje te pljeskanjem ruku ponoviti ono što osjete na svojoj ruci. Time su shvatili što znači ritam i koji likovni zadatak oni trebaju ostvariti. Tijekom rada, praćeni su učenikovi pristupi motivu i likovnom radu, opisno bilježene pojedinosti za svakog učenika te detaljno analizirani svi radovi.

Treća nastavna jedinica, koju je održala učiteljica, bila je iz dva nastavna područja, a to su Oblikovanje na plohi – slikanje i Oblikovanje na plohi – crtanje. Nastavne jedinice koje su provedene u sklopu toga pripadaju cjelini Točka i crta – Crte po toku i karakteru i cjelini Boja – Imena boja, osnovne i izvedene boje. Učenici su u kombiniranoj tehnici (akvarel, flomasteri), na zadanom motivu livada puna maslačaka, trebali prvo nacrtati maslačke flomasterima te kasnije akvarelom prikazati livadu na kojoj se nalaze. Pritom su se trebali izražavati i stvarati svoj rad točkama i crtama u različitim smjerovima, nizovima i vrstama. Također su trebali miješanjem dviju osnovnih boja dobivati izvedene i time se poigravati na svojim radovima. Tijekom motivacije prikazana im je čipka kako bi uočili poigravanje crtama i način na koji mogu nešto stvoriti pomoću njih. Također su vidjeli primjere livada punih maslačaka, a u učionici su imali mogućnost vidjeti i opipati maslačke i njihove listove. Iako su svi bili u doticaju s maslačkom, nije ga bilo lako nacrtati i prikazati njegov cvijet. Radovi učenika prikupljeni su i proučeni su svi segmenti likovnog rada pojedinog učenika.

3.4.2. Drugi dio istraživanja

U lipnju su, u dogovoru s mentoricom, provedene kratke likovne aktivnosti tijekom dva školska sata Likovne kulture. Njima su se htjele utvrditi pripadnosti određenim likovnim tipovima kod svakog djeteta, u malo drugačijim okolnostima. Učenicima su pripremljeni svi potrebni materijali, a teme su također odabrane u skladu s Nastavnim planom i programom. Pripremljeno je sedam različitih aktivnosti koje su bile zadane motivom, tehnikom i vremenskim trajanjem od deset minuta. Aktivnosti su raspoređene tako da su prve bile iz područja slikanja kako bi uspjeli što bolje i urednije organizirati stol i pripremiti zadane tehnike, a nakon toga su slijedile crtačke i kiparske tehnike. Svaka je aktivnost započeta dijeljenjem papira (format A6, 105 x 148 mm) učenicima. Svaki se učenik prvo potpisao na poleđinu svog papira i po želji odredio usmjerenje papira bilo to vodoravno ili okomito. Rečeno im je da za svaku aktivnost imaju na raspolaganju deset minuta i u tom vremenu trebaju ispuniti svoj zadatak. Prije izvođenja svake aktivnosti, učenici su uvedeni u likovni problem i pripremljeni za izvršenje istoga. Kao što je i prije navedeno u ovom radu, djeci trebamo zadavati takve motive koji su njima bliski i u skladu

s njihovim općim i likovnim razvojem kako bi ga mogli što lakše i učinkovitije ispuniti, a to nam je i cilj svakog školskog sata. Učenikove potrebe zadovoljit ćemo ukoliko se vodimo činjenicom da sadržaji prate njihov razvoj i da ih potaknu na daljnje razmišljanje. Svaku od provedenih aktivnosti detaljno ćemo opisati i u raspravi prikazati rezultate.

Vodeći se Nastavnim planom i programom prva je tema izabrana iz područja Primijenjenog oblikovanja - dizajn, cjelina Boja – Ilustracija. Cilj je bio da učenici likovno izraze svoj doživljaj dijela priče, u ovom slučaju njima poznate lektire „Plesna haljina žutog maslačka“. Učenici su lektiru zajedno s učiteljicom obradili kroz dva školska sata te ju dobro savladali i razumjeli. Kako bi im ova aktivnost bila što zanimljivija, odlučila sam da ulomak bude iz te lektire jer su ju najbolje prihvatili i s oduševljenjem čitali i sudjelovali u obradi na satu. Zadana tehnika im je akvarel. Naglas je pročitan izabrani ulomak, a učenici su morali prepoznati iz koje je to njima poznate lektire. Nakon što su pogodili i prisjetili se, svaki je učenik dobio tekst kako bi im bilo što lakše ispuniti zadatak. Zadani ulomak glasi: „I tako je jedne godine u jarku, jedan žuti maslačak plakao jer je znao da ne može prisustvovati plesu. Naime, on je smatrao sebe neuglednim jer je imao ružnu haljinu. "

Za drugu je aktivnost izabrana tema iz područja Oblikovanje na plohi – slikanje, cjelina Boja – Tonovi boje. Učenici su trebali vizualno razlikovati i rabiti tonove boja, a miješanjem s bijelom i crnom dobiti svjetliju, odnosno tamniju boju. Osnovna boja kojom su se koristili bila je zelena, a tonovima zelene boje trebali su naslikati list u tehnici tempera. Prije početka izvršavanja zadatka, s učenicima se ponovilo kako dobiti određene tonove boja te kako ih miješati. Kao poticaj za izvršenje zadatka svaki je učenik dobio list različitog cvijeća i drveća kako bi mogao raditi prema promatranju. Iako je list vrlo jednostavno naslikati, trebali su razmišljati o korištenju tonova boje što im je učinilo zadatak složenijim.

U skladu s Nastavnim planom i programom izabrana je i treća tema iz područja Prostorno oblikovanje – modeliranje i građenje, cjelina Volumen i masa u prostoru – Geometrijska i slobodna tijela. Zadatak je bio da na motivu moja najdraža životinja, u tehnici plastelin, oblikuju svoju najdražu životinju tako da koriste različite oblike i veličine geometrijskih i slobodnih tijela. Ovaj im je motiv veoma blizak jer se svakodnevno susreću s raznim životinja, bilo kod kuće, bilo u animiranim filmovima, lektirama, pjesmama te na internetu pregledavajući razne videozapise. Kako je ovaj razred skloniji prostornom oblikovanju i kiparskim tehnikama te više vole modelirati i nešto oblikovati nego li crtati i slikati u raznim tehnikama, ovaj zadatak nije im predstavljao nikakav problem već su ga s oduševljenjem prihvatili. Prije početka oblikovanja svojih najdražih životinja s učenicima se

vodio razgovor o njihovim životinjama koje imaju kod kuće ili koje bi htjeli imati, što sve rade s njima, kako se brinu o njima te preuzimaju li odgovornosti oko hranjenja, šetanja i kupanja.

Za četvrtu aktivnost izabrana je tema iz područja Oblikovanje na plohi – Slikanje, cjelina Ploha – Geometrijski i slobodni likovi. Ovom se temom htjelo postići da učenici vizualno opažaju i izražavaju se geometrijskim i slobodnim likovima. Ponovili smo geometrijske likove koje su učili na satima matematike. Zajedno smo, na ploči, nacrtali nekoliko slobodnih likova kako bi uvidjeli što sve može njihova mašta izmisliti, a da pri tomu budu originalni i jedinstveni. Na motivu leptira, u tehnici pastele, trebali su u deset minuta pokazati na koji način leptir može nastati primjenom geometrijskih i slobodnih likova. Motiv leptira odabran je iz razloga što najbolje mogu dočarati geometrijske i slobodne likove ispunjavanjem njegova tijela i krila raznolikim oblicima i šarama.

Peta aktivnost predstavlja temu iz područja Oblikovanje na plohi - Slikanje, cjelina Ploha – Ritam likova. Cilj je ove aktivnosti bio opaziti i izraziti ritam kao ponavljanje boja i likova na motivu čarobni tepih u tehnici kolaž papir. Prije izvršavanja zadatka razgovarali smo o tome što uopće znači čarobni tepih. Svatko od njih trebao je reći kako on zamišlja svoj čarobni tepih, ima li možda neke čarobne moći, može li pričati, letjeti, ima li glavu, ruke, kotače i slično. Nakon pregršt ideja i viđenja čarobnih tepiha, učenici su krenuli na izrađivanje svoga. Kolaž papir su mogli kidati rukama i izrezivati škarama. Naglašeno je da se ovim radom treba postići uzastopno ponavljanje određenih likova i boja. Ponovili smo što to znači ritam nekih oblika ili boja te dali primjer na ploči.

Za šestu aktivnost odabrana je tema iz područja Oblikovanje na plohi – crtanje, cjelina Točka i crta – Crte po toku i karakteru. Učenici su na svojim radovima trebali vizualno opaziti i istražiti doživljaj crta, izražavati se i stvarati točkama i crtama te razlikovati vrstu, smjer i niz crta. Prije samog zadatka, učenicima se prikazao analogni sat koji imaju u svojoj učionici te ručni sat. Mogli su opipati kazaljke, pomicati ih, istražiti kako se okreću, kojim se redoslijedom pišu brojevi, jesu li brojevi zamijenjeni crtama, koliko su međusobno udaljeni i slično. Time im se približila ova tema i usmjerio njihov likovni izraz u ovoj aktivnosti. Ova tema proizišla je iz sve veće digitalizacije i primjene informacijsko-komunikacijske tehnologije koja stvara novi kontekst u današnjem društvu. U tehnici crni flomaster, na motivu analogni sat, trebali su korištenjem različitih nizova i smjerova crta prikazati unutrašnjost sata koji su vidjeli. Sat im je kao predmet bliska tema jer se svakodnevno služe njime i većina ih zna očitavati vrijeme koje će detaljno učiti u drugom razredu.

Kao zadnja, sedma aktivnost, izabrana je tema iz područja Primijenjeno oblikovanje – dizajn, cjelina Crta – Crta kao likovni element pisma. Zadatak je bio uočiti i razlikovati crte

kao gradbene elemente pisma. Učenicima je dano na izbor da nacrtaju svoje najdraže slovo koje će oblikovati pomoću raznih crta te ga učiniti posebnim i zanimljivim. Možemo pretpostaviti da će većina učenika izabrati slovo koje se nalazi u njihovom imenu. U tehnici flomaster i odabiru boja po želji, učinili su svoja slova razigranima i šarenima. Ovom smo temom ponovili sva slova koja su naučili u prvom razredu i prisjetili se važnosti urednog pisanja i cjeloživotnog opismenjavanja.

4. REZULTATI I RASPRAVA

Ispitano je ukupno 16 učenika, od čega 9 dječaka i 7 djevojčica. U prvom dijelu istraživanja, koje se temelji na tri nastavne teme, od koje je svaka provedena tijekom dva školska sata, dobiveni su mnogi likovni radovi. Drugim dijelom istraživanja htjeli smo utvrditi likovne tipove djece koji su se pokazali tijekom prvog dijela istraživanja, no u drugačijem obliku. Kroz sedam aktivnosti u trajanju svake po deset minuta, pokazali smo postojanje određenih likovnih tipova kod sve djece. Radove ćemo, zajedno s njihovim analizama, prikazati u obliku osobno napravljenih tablica za svakog učenika iz kojih je jasno vidljivo što je bilo zadano, koji likovni tipovi prevladavaju u ispunjenju tog likovnog zadatka te kratke napomene vezane za ispunjenje istoga. Slijedi analiza i prikaz svih radova skupljenih prilikom ovog istraživanja, individualno za svakog učenika.

Učenik F.B. likovnom zadatku pristupa površno i svoj postupak ne planira već ga izvodi spontano. Njegov se likovni izraz temelji na vlastitim emocijama, dok na većini njegovih radova izostaje vizualno pamćenje i kreativnost. Realne motive kao što su bili pisanica, list te maslačci realizirao je na neobičan i neočekivan način, što je vidljivo i u drugim radovima, no u manjoj mjeri. Učenik zanemaruje vizualne utiske i detalje te se oslanja i vodi svojom maštom. Likovne uratke svodi na jednostavnije oblike koji djeluju pojednostavljeno i konstruktivno. Svoj izraz temelji na cjelini objekta i cjelini samog izraza. Većina radova izražena je intenzivnim bojama i njima se lakše izražava nego linijom. Prihvaća zadane likovne postupke i tehnike, no vrlo lako prilazi rješenju i nije ustrajan u njegovu izvršenju do kraja. Izdvojila bih njegovu pisanicu koja je ispunjena raznim crtama i bojama te one dočaravaju njegovo trenutno emocionalno stanje u kojemu je bio tijekom izvršavanja tog likovnog zadatka. Njegovi radovi tijekom ovog istraživanja, kao i pripadnost određenim likovnim tipovima, vidljivi su na slikama 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27 i 28.

F.B., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Tonovi boje
		Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri)
		Napomena:
Vizualni tip	+	Nejednak raspored prozora nepravilne veličine, dvorac stoji ukoso, korištene 4 boje (crvena, plava, smeđa, siva), vidljivi detalji na prozorima i vratima, prvo je nacrtao dvorac, a tek onda detalje, uspješno je prenio dojam dvorca sa slike, brzo se zadovoljava rezultatima svog rada te žuri u njegovom izvršenju, boju nanosi neravnomjerno.
Imaginativni tip		
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip		
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

Slika 19. Dvorac

F.B., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Ritam likova
		Motiv i tehnika: Pisanica, pastele
		Napomena:
Vizualni tip		Na radu ne možemo pronaći primjer ritma likova, učenik se oslanjao na svoju maštu i odbijao izvršiti zadatak prema uputama te je ova pisanica ispunjena raznim crtama i bojama koje zapravo dočaravaju učenikovo emocionalno stanje u trenutku izvršavanja likovnog zadatka. Učenik je polazio od svojih uzbuđenja i osjećaja te je zadatku pristupio lako i brzo se zadovoljio rezultatom.
Imaginativni tip	+	
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip		
Ekspresivni tip	+	
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

Slika 20. Pisanica

F.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačaka, akvarel i flomasteri
	Napomena:
Vizualni tip	Izvršenju likovnog zadatka učenik je pristupio prema ustaljenom i već poznatom postupku te je maslačke krenuo crtati s laticama, a ne povlačenjem crta kako bi napravio cvijet. Nakon upozorenja pokušao je ispraviti te su vidljivi maslački koji su tvoreni pomoću različitih crta. Također, stabljika i list maslačka ne sliči pravom i učenik se ne trudi napraviti što sličniji, već radi onako kako on inače crta cvjetove.
Imaginativni tip	+
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 21. Livada puna maslačaka

F.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel
	Napomena:
Vizualni tip	Na uratku su naslikane plave mrlje koje prikazuju plač žutog maslačka. Nisu vidljivi detalji koji bi pokazali da se radi o maslačku i da je on tužan jer mu je haljina ružna.
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 22. Ilustracija

F.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempere
	Napomena:
Vizualni tip	Uspješno prikazani tonovi zelene boje, no motiv lista samo podsjeća neki segmentima na list.
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 23. List

F.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin
	Napomena:
Vizualni tip	Puž
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	+

Slika 24. Moja najdraža životinja

F.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele Napomena: Učenik je na svom radu koristio geometrijske i slobodne likove te je svaki lik obojao drugačijom bojom od one s kojom je nacrtao.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analitički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

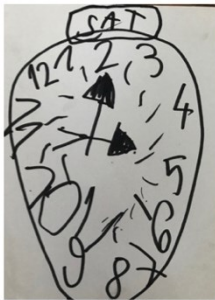
Slika 25. Leptir

F.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir Napomena: Učenik je kidajući kolaž papir stvorio svoj čarobni tepih na kojemu su vidljiva tri lika.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analitički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

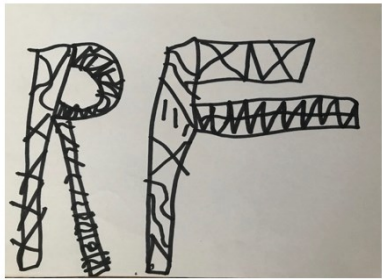
Slika 26. Čarobni tepih

F.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster Napomena: Učenik je uspio nacrtati sat i brojeve na satu približno rasporediti onako kako doista i jesu.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analitički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 27. Analogni sat

F.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri Napomena: Učenik je koristio dva slova koja se nalaze u njegovom imenu te ih ispunio raznim crtama. Koristio je samo jednu boju.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analitički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 28. Najdraže slovo

Učenik D.G. savjesno i odgovorno pristupa likovnom zadatku prenoseći dojmove onakvima kakvi oni doista jesu. Pri crtanju i slikanju polazi od cjeline, a onda tek prelazi na detalje i njima pridaje pozornost. Pretežno se oslanja na vizualno pamćenje te planirajući postupak izvodi svoje radove. Lako usvaja zadane zadatke i prihvaća ih s lakoćom, kao i likovne postupke te pojedine materijale. Svoj izraz temelji na upotrebi raznih boja i njima se lakše izražava kao što je vidljivo i na radu u kojemu je trebao naslikati dvorac. U usporedbi s ostalom djecom u razredu, učenik sporije ostvaruje svoju zamisao i svoj uradak. Možemo mu pridodati osobine sporog i ustrajnog likovnog tipa. Tablice s utvrđenim likovnim tipovima učenika vidljive su na slikama 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37 i 38.

D.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri) Napomena:
Vizualni tip		Manji dvorac koji nema baš oblik dvorca kojeg je trebao naslikati, prozori su nejednake veličine te su poneki i obojani, iscrtani su podjednaki detalji na prozorima i vratima, dvorcu je dodan dio koji nema prozora niti ikakvih detalja, korišteno mnogo boja koje nisu realne izgledu pravog dvorca pa ovaj rad izgleda više kao dvorac iz mašte.
Imaginativni tip	+	
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip		
Ekspresivni tip	+	
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	
		

Slika 29. Dvorac

D.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Pisanica, pastele Napomena:
Vizualni tip	+	Učenik je rad započeo nizanjem raznih likova što je vidljivo pri vrhu pisanice no nije bio ustrajan u dovršavanju istoga. Koristio je mnogo različitih boja kojima je ispunio pisanicu.
Imaginativni tip		
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		
		

Slika 30. Pisanica

D.G., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačaka, akvarel i flomasteri Napomena: Učenik je većinu vremena posvetio crtanju maslačaka i iscrtavanju njegovog cvijeta. Iako je to trebala biti livada s puno maslačaka kod njega vidimo mali broj i svi su u jednoj ravlini. Na kraju je ostatak papira obojao vodenim bojama.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 31. Livada puna maslačaka

D.G., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel Napomena: Iz rada je vidljivo da je maslačak tužan i da plače što je prikazano crnim akvarelom i velikim, crvenim očima.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 32. Ilustracija

D.G., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempere Napomena: Korištena samo jedna nijansa zelene boje za slikanje lista kojemu su dodane žile u crnoj boji.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

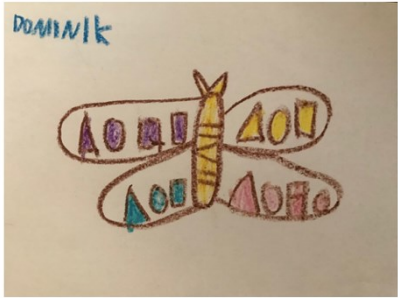
Slika 33. List

D.G., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin Napomena: Gusjenica
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 34. Moja najdraža životinja

D.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele
		Napomena: Unutrašnjost leptira ispunjena je geometrijskim i slobodnim likovima te su u svakom krilu leptira obojani drugom bojom.
Vizualni tip	+	
Imaginativni tip		
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

Slika 35. Leptir

D.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir
		Napomena: Učenik je, osim što je kidao i lijepio kolaž papir, nacrtao olovkom oči, nos i usta na lik. Time je oživio svoj čarobni tepih.
Vizualni tip	+	
Imaginativni tip		
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip		
Ekspresivni tip	+	
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

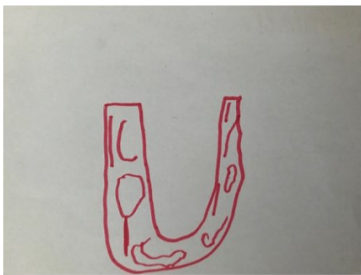
Slika 36. Čarobni tepih

D.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster
		Napomena: Brojevi od 1 do 6 su uspješno smješteni na sat, no ostali nisu te kada je došao do 12 i vidio da mu je ostalo još mjesta ostatak praznog prostora je obojao.
Vizualni tip	+	
Imaginativni tip		
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

Slika 37. Analogni sat

D.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri
		Napomena: Nije korišteno slovo koje se nalazi u imenu ili prezimenu učenika, nije korišteno puno crta i boja u crtanju najdražeg slova.
Vizualni tip	+	
Imaginativni tip		
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip		
Ekspresivni tip	+	
Grafički tip	+	
Koloristički tip		
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

Slika 38. Najdraže slovo

Učenik A.G. lako prihvaća sugestije i lako pokreće svoju likovnu aktivnost. S obzirom na motiv koji mu je zadan, isprepliću se i vizualni i imaginativni tip. Na motivu dvorca, raspored detalja, kao što su prozori i vrata, daju dojam dvorca, no same boje koje se pojavljuju (plava, crvena, zelena, smeđa, siva, narančasta) na njemu ističu prisutnost učenikove mašte i odraza trenutnih emocija. Likovni izraz temelji se na zapažanju detalja i pojedinosti. U uradcima polazi od detalja te od njih gradi cjelinu kompozicije. Ukoliko dobro shvati zadatak i poznaje sredstva likovnog izražavanja, uspješno realizira svoje likovno rješenje. Pretežno se oslanja na izražavanje bojom pa mu je rad izveden ili intenzivnim bojama ili kolorističkim nijansama. Brzo se zadovoljava rezultatom te mu neki od uradaka izgledaju kao nedovršeni ili na brzinu napravljeni. Njegovi uradci vidljivi su na slikama 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47 i 48.

A.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri)
		Napomena:
Vizualni tip	+	Mnogo velikih prozora lijepo raspoređenih i podjednake veličine, dvorac se nalazi na sredini papira, prozori obojani različitim bojama (crvena, siva, smeđa), a dvorac plavom i zelenom, tijekom bojanja mijenja nijansu plave boje-prvo počinje sa tamnijom a završava sa svjetlijom, uočljiva su dvoje vrata jedna pored drugih iako su na pravom dvorcu jedna velika vrata, krov dvorca je sveden na minimum-samo dva mala vrha.
Imaginativni tip	+	
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip		
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

Slika 39. Dvorac

A.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Pisanica, pastele
		Napomena:
Vizualni tip	+	Učenik je shvatio zadatak i trudio se ispuniti ga tako što je nizao geometrijske likove kao što su trokuti, kvadrati i krugovi. Međuprostor je ispunio bojama kako bi njegova pisanica izgledala šareno i dovršeno.
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

Slika 40. Pisanica

A.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačka, akvarel i flomasteri
		Napomena:
		Na ovom radu možemo vidjeti cvijeće s laticama, ali nikako ne podsjećaju na maslačke. Učenik je pokušao raznim crtama i miješanjem boja ostvariti zadatak, no nije uspio nacrtati cvijet maslačka i livadu punu njih.
Vizualni tip		
Imaginativni tip	+	
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

Slika 41. Livada puna maslačka

A.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel
		Napomena:
		Iako je učenik trebao prikazati maslačka kako plače, na njegovom radu naslikana su tri maslačka kojima su dodana usta u tužnom obliku te nam to prikazuje da su oni tužni, no ne i da plaču.
Vizualni tip	+	
Imaginativni tip		
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

Slika 42. Ilustracija

A.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempera
		Napomena:
		Prikazan list u jednoj nijansi zelene boje na kojemu je dodana jedna crna linija koja predstavlja glavnu žilu.
Vizualni tip		
Imaginativni tip	+	
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

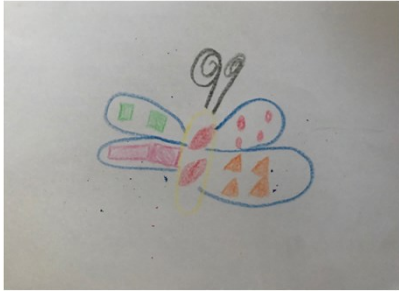
Slika 43. List

A.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin
		Napomena:
		Puž
Vizualni tip	+	
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

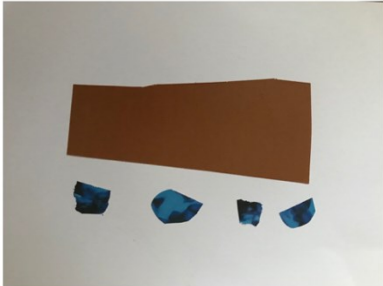
Slika 44. Moja najdraža životinja

A.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele
		Napomena: Nacrtni mali leptir s obzirom na veličinu papira te svega nekoliko likova na krilima i tijelu leptira.
Vizualni tip		
Imaginativni tip	+	
Analitički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

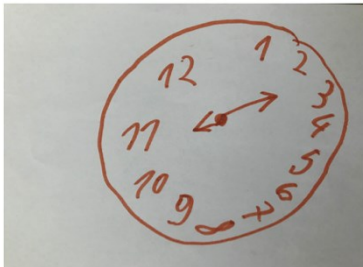
Slika 45. Leptir

A.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir
		Napomena: Učenik je svoj čarobni tepih izradio pomoću jednog velikog lika i četiri mala. Time možemo reći da je upotrijebio i ritam likova.
Vizualni tip	+	
Imaginativni tip		
Analitički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

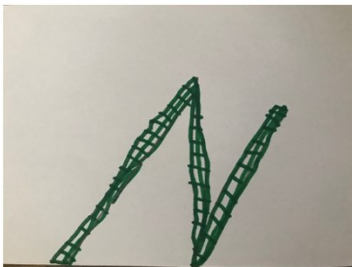
Slika 46. Čarobni tepih

A.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster
		Napomena: Učenik je približno točno rasporedio brojeve na satu te prikazao veliku i malu kazaljku.
Vizualni tip	+	
Imaginativni tip		
Analitički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

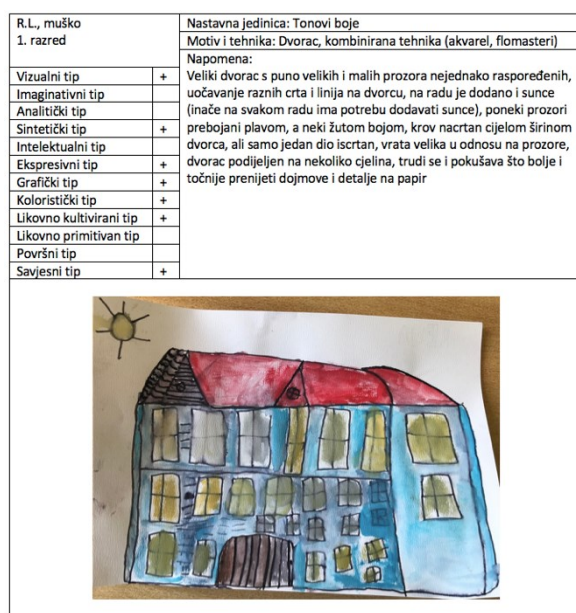
Slika 47. Analogni sat

A.G., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri
		Napomena: Prikazano slovo koje se nalazi u imenu učenika, iscrtno je jednakim crtama i istom bojom.
Vizualni tip		
Imaginativni tip	+	
Analitički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip		
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

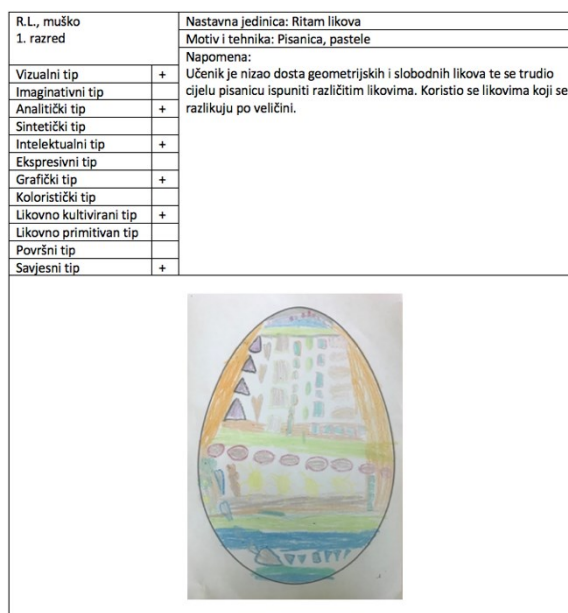

Slika 48. Najdraže slovo

Učenik R.L. svoj izraz temelji na točnom i osjetljivom zapažanju i teži da mu likovni izraz bude realan. Zapaža neobično i izuzetno, likovno se angažira na neobične i čudne poticaje. Radovi su mu vješto izvedeni jer se pretežno oslanja na tehničku spretnost. Posjeduje sintetičko opažanje i mišljenje, izražava pojednostavljene forme i osnovne odnose. U radovima više pridaje pozornost liniji nego boji, no ukoliko radi bojom, grafički elementi su i tada vidljivi i naglašeni. Prihvaća sve likovne postupke i tehničke mogućnosti pojedinih materijala, probleme određenog likovnog zadatka savjesno i polako rješava u nadi ostvarivanja što boljih rezultata i postignuća. U realizaciju svog likovnog uratka ulaže mnogo energije i žara, brzo shvaća zadatak i nastoji ga što prije i bolje ostvariti. Njegovi radovi vidljivi su na slikama 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57 i 58.

Slika 49. Dvorac

Slika 50. Pisanica

R.L., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačaka, akvarel i flomasteri Napomena:
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 51. Livada puna maslačaka

R.L., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel Napomena:
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 52. Ilustracija

R.L., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempera Napomena:
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 53. List

R.L., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin Napomena:
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 54. Moja najdraža životinja

R.L., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele Napomena: Mali leptir sa svega nekoliko geometrijskih likova koji su ispunili krila i tijelo.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	+
Analitički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 55. Leptir

R.L., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir Napomena: Na radu je vidljivo mnogo likova koji su po obliku slični i okružuju jedan veći lik čime je postignut ritam.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analitički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

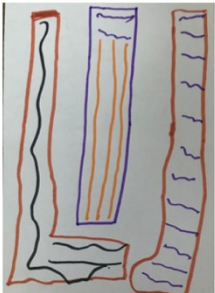
Slika 56. Čarobni tepih

R.L., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster Napomena: Na ovom satu vidljivi su brojevi koji su okrenuti naopako jer je učenik okretao papir i tako ih ispisivao. Također je nacrtao i tri kazaljke jednake veličine.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analitički tip	+
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 57. Analogni sat

R.L., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri Napomena: Učenik je nacrtao dva slova od kojih je jedno u njegovom imenu, koristio je više boja i podjednake crte.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analitički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 58. Najdraže slovo

Učenica P.M. sklona je prenošenju dojmova iz okoline. Zapaža detalje i pojedinosti, pamti kompozicijske odnose i izraz joj se temelji na vizualnom pamćenju. U svojim radovi polazi od detalja, a od njih onda gradi cjelinu kompozicije. Oslanja se na svoj intelekt i u objašnjenjima objekata i u svom postupku. Voli se izražavati i linijom i bojama što je vidljivo na njezinim uradcima. Lako usvaja zadatke koji su joj zadani, radove izvodi s naglašenom pažnjom i preciznošću, ustrajna je, no pomalo i spora u radu i ostvarivanju svojih ideja. Njezini radovi vidljivi su na slikama 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67 i 68.

P.M., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri) Napomena:
Vizualni tip	+	Veliki dvorac s velikim zaobljenim prozorima, više puta prelazi preko crta, tonovi boje podjednaki, krov je iscrtan i nalik je pravom dvorcu, vrata velika u odnosu na prozore, prozori s detaljima ravnomjerno raspoređeni
Imaginativni tip		
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip		
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	
		

Slika 59. Dvorac

P.M., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Pisanica, pastele Napomena:
Vizualni tip	+	Na ovom radu izuzetno je vidljiv ritam likova koji je ostvaren nizanjem geometrijskih likova različitih veličina. Rad je uredan i odrađen sa znatnom točnošću i preciznošću. Svaki detalj je naglašen i uredno obojan.
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	
		

Slika 60. Pisanica

P.M., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačka, akvarel i flomasteri
		Napomena:
Vizualni tip	+	Učenica je različitim vrstama crta i miješanjem boja postigla ispunjenje likovnog zadatka. Njezini cvjetovi maslačka doista podsjećaju na pravi maslačak, a cijeli rad na livadu s maslačcima.
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

Slika 61. Livada puna maslačka

P.M., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel
		Napomena:
Vizualni tip	+	Na ovom radu vidljiv je maslačak u jarku, dodane su mu oči i usta te suze koje označavaju njegov plač.
Imaginativni tip		
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

Slika 62. Ilustracija

P.M., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempere
		Napomena:
Vizualni tip	+	Učenica je koristila svijetlo zelenu boju kako bi naslikala list, a unutrašnjost je ispunila žilama u sivoj boji. List je smjestila na dno papira.
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

Slika 63. List

P.M., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin
		Napomena:
Vizualni tip	+	Mačka
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

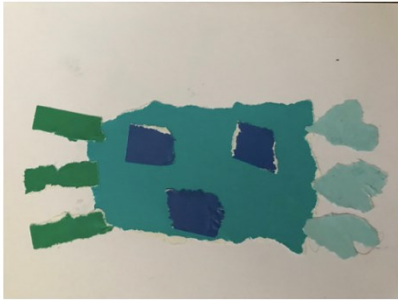
Slika 64. Moja najdraža životinja

P.M., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele Napomena: Učenica je cijelog leptira ispunila raznim geometrijskim likovima koje je obojala u crvenu, narančastu, žutu, zelenu, plavu i ljubičastu boju.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 65. Leptir

P.M., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir Napomena: Kada gledamo ovaj čarobni tepih vidimo da je učenica dodala oči i usta čime ga je oživila. S lijeve i desne strane vidljiv je ritam likova.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 66. Čarobni tepih

P.M., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster Napomena: Učenica je nacrtala mali sat, no brojeve unutar sata je lijepo rasporedila i ucrtala dvije kazaljke. Između brojeva je prikazala i male crtice koje ih označavaju.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 67. Analogni sat

P.M., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri Napomena: Nacrtano slovo koje se nalazi u imenu te je iscrtano šarenim crtama.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 68. Najdraže slovo

Učenica L.B. naklonjena je maštovitim motivima i cjelokupnim prikazima na likovnim radovima. Na primjeru gdje su oblikovali svoju najdražu životinju, nije znala imenovati životinju koju radi, već je napravila neku koja ne postoji, maštovitu. Tijekom predstavljanja svoje životinje, rekla je kako je radila životinju nalik psu. U svojim radovima polazi od cjeline i pomalo zanemaruje detalje. Površna je, lako prilazi rješenju i ne ulaže puno truda u njegovom najboljem ostvarivanju. Prepušta se spontanosti i uzbuđenosti. Izražava se jednako i bojom i linijom. Manje se obazire na čvrstinu i cjelinu izraza, a više na svoju reakciju i hitrinu neposrednog doživljavanja. Vrlo brzo radi i brzo ostvaruje uradak. Ne obraća veću pozornost na delikatnost i osjetljivost u likovnom izričaju. Njezini radovi vidljivi su na slikama 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77 i 78.

L.B., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri)
		Napomena:
Vizualni tip		Dvorac ispunjen s mnogo malih prozora nejednake veličine i nejednako raspoređenih, krov samo naznačen, ali nije iscrtan i obojan, neki prozori imaju crte neki nemaju, dvorac obojan plavom bojom, vrata prevelika u odnosu na prozore, polovica prozora prebojana plavom bojom dok je bojan dvorac, dvorac zauzima većinu papira, žuri u izvršenju zadatka
Imaginativni tip	+	
Analitički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip		
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

Slika 69. Dvorac

L.B., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Pisanica, pastele
		Napomena:
Vizualni tip		Učenica nije shvatila zadatak no nakon dodatnih uputa počela ga je izvršavati što je vidljivo tek na središnjem dijelu pisanice. Tu možemo vidjeti dio gdje je izveden ritam geometrijskih i slobodnih likova. Ostatak pisanice jednostavno je samo obojan različitim bojama.
Imaginativni tip	+	
Analitički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

Slika 70. Pisanica

L.B., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačaka, akvarel i flomasteri
Napomena:	
Na ovom radu vidimo puno maslačaka, ali su do pola oblikovani i završeni. Učenica se više oslanjala i bazirala svoj rad na liniji, nego li na boji. Tako iz njezinog rada ne možemo zaključiti da je zadatak bio nacrtati maslačke na livadi. Trava je vidljiva samo na dnu papira.	
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 71. Livada puna maslačaka

L.B., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel
Napomena:	
Maslačak prikazan u jarku, usta naslikana u tužnom obliku te nekoliko suza koje prikazuju njegov plač.	
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 72. Ilustracija

L.B., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempere
Napomena:	
List zajedno sa stabljikom prikazan u jednoj nijansi zelene boje s naznakom žila u unutrašnjosti.	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 73. List

L.B., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin
Napomena:	
Pas	
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

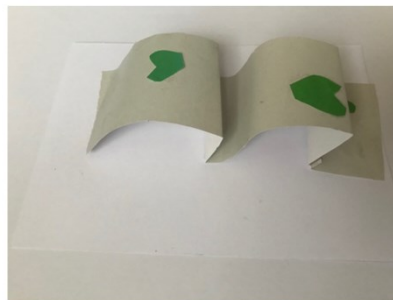
Slika 74. Moja najdraža životinja

L.B., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele
		Napomena:
Vizualni tip	+	Na ovom radu korišteni su geometrijski likovi kao što su krug, trokut, kvadrat i pravokutnik.
Imaginativni tip		
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

Slika 75. Leptir

L.B., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir
		Napomena:
Vizualni tip		Ovaj čarobni tepih je u trodimenzionalnom obliku i razlikuje se od svih ostalih po toj osobini. Neobičan je i to ga upravo odlikuje čarobnim.
Imaginativni tip	+	
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip		
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

Slika 76. Čarobni tepih

L.B., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster
		Napomena:
Vizualni tip		Učenica je na satu upisala brojeve do 17, stavljala ih u razne položaje i isrcitala ih crtama.
Imaginativni tip	+	
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip		
Ekspresivni tip	+	
Grafički tip	+	
Koloristički tip		
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

Slika 77. Analogni sat

L.B., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri
		Napomena:
Vizualni tip	+	Slovo A nalazi se u učeničinom imenu, a ispunila ga je crtama u dvije boje te se crte razlikuju po debljini i dužini.
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip		
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

Slika 78. Najdraže slovo

Učenik N.B. pripada vizualnom tipu učenika jer je sklon prenošenju utisaka iz prirode na papir i oslanja se na točno i osjetljivo opažanje. Svoje radove temelji na detaljima od kojih i pokreće svoje likovno izražavanje, a od njih dalje izgrađuje cjelinu koja se dobiva povezivanjem detalja koji su nosioci likovne strukture. Uspješno realizira svaki likovni zadatak, no u samom planiranju i prenošenju svojih dojmova na papir često se savjetuje s nekim te traži pomoć i provjeru onoga što je već napravio. Naklonjen je i grafičkom i kolorističkom tipu što znači da se u jednakoj mjeri izražava i linijom i bojom. Prihvaća sve likovne zadatke i tehnike, raduje se novim i neobičnim vizualnim motivima te se trudi svaki zadatak ostvariti do kraja. Njegovi radovi vidljivi su na slikama 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87 i 88.

N.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri)
Napomena:	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 79. Dvorac

N.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Pisanica, pastele
Napomena:	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Na učenikovom radu uočljiv je ritam likova, no većina pisanice je obojana različitim bojama. Iako je učenik shvatio zadatak na kraju nije bio ustrajan u izvršenju te je slobodni prostor unutar pisanice jednostavno obojao.

Slika 80. Pisanica

N.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačaka, akvarel i flomasteri
Napomena:	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 81. Livada puna maslačaka

N.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel
Napomena:	
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 82. Ilustracija

N.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempera
Napomena:	
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 83. List

N.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin
Napomena:	
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 84. Moja najdraža životinja

N.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele Napomena: Učenik je koristio geometrijske likove u crtanju leptira te ga cijelom ispunio trokutima, kvadratima, pravokutnicima i krugovima.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 85. Leptir

N.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir Napomena: Učenik je oblikovao svoj čarobni tepih koristeći oblike koji nalikuju na geometrijske likove.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 86. Čarobni tepih

N.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster Napomena: Učenik se koristi raznim crtama kako bi prikazao brojeve, crte između brojeva te kazaljke.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 87. Analogni sat

N.B., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri Napomena: Učenik je nacrtao dva slova od kojih su oba u njegovom imenu, na brzinu ih je ispunio crtama što je i vidljivo na radu.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 88. Najdraže slovo

Učenik S.S. zanemaruje vizualne dojmove te se oslanja na maštu i vlastite dojmove motiva. Prikazuje ih kako ih on doživljava i takvi radovi su puni fantastike i neočekivanih odnosa. Likovni zadatak ispunjava polazeći od cjeline, a nakon toga posvećuje se detaljima kojih nema mnogo na njegovim uradcima. Od svih njegovih radova najviše detalja prikazano je na primjeru dvorca, a najmanje na primjeru lista kojeg je završio u svega nekoliko minuta. Brz je i površan likovni tip, nije ustrajan u izvedbi svih segmenata rada te se vrlo brzo zadovoljava rezultatima i posustaje u njihovu ispunjavanju. Zadatak koji mu je predstavljao najviše problema je najdraže slovo gdje si nije mogao percipirati kako ga nacrtati, a da se njegova unutrašnjost može ispuniti, što je i vidljivo kod pokušaja da nacrti slovo S. Lako pokreće svoju likovnu aktivnost, no vrlo brzo odustaje i teško održava pozornost na jednom likovnom motivu. Njegovi radovi vidljivi su na slikama 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97 i 98.

S.S., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri)
	Napomena: Dvorac nije smješten u centar papira, prozori su nejednake veličine (neki zaobljeni, neki u obliku kvadrata), strane dvorca nisu proporcionalne-na jednoj strani više prozora na drugoj manje, žuri i ne mari za urednost, brzo odustaje od rada i uz poticanje ne želi dovršavati rad, različite boje na krovu.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 89. Dvorac

S.S., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Pisanica, pastele
	Napomena: Učenik je minimalno koristio likove u svome radu. Uočljivi su krugovi, trokuti i jedan pravokutnik. Ostatak pisanice obojao je s tri boje: ljubičastom, plavom i narančastom. Likovi su nejednake veličine i nejednagog oblika. Time se oslanjao na svoju maštu i zanemario ispunjenje zadanog zadatka. Spontano je izvodio svoj zadatak te nije bio ustrajan u njegovom izvršenju što je vidljivo iz rada.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 90. Pisanica

S.S., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačaka, akvarel i flomasteri
Napomena:	
Učenik nije sklon prenošenju dojmova iz okoline, no uz izniman trud i upornost uspijeva ostvariti barem dio likovnog zadatka. Više se oslanja na svoju maštu i polazi od vlastitih uzbuđenja.	
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

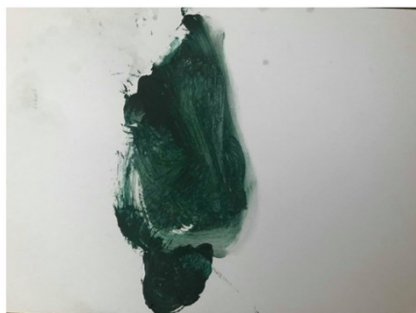
Slika 91. Livada puna maslačaka

S.S., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel
Napomena:	
Učenik je maslačku naslikao oči i usta te dvije suze u crnoj boji. Sa strane su vidljive tri mrjive koje također prikazuju suze maslačka.	
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 92. Ilustracija

S.S., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempere
Napomena:	
Učenik je u nekoliko poteza prikazao list i zadovoljio se danim rezultatom. Nisu vidljivi tonovi zelene boje niti detaljna razrada lista kao motiva.	
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 93. List

S.S., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin
Napomena:	
Pas	
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	+
Površni tip	+
Savjesni tip	+

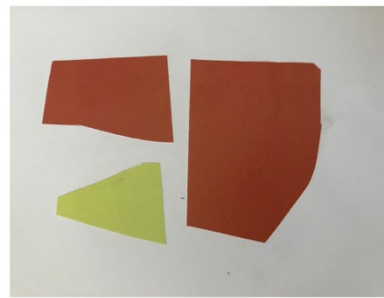
Slika 94. Moja najdraža životinja

S.S., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele Napomena: Vidljivi raznoliki geometrijski likovi koji se razlikuju veličinom i oblikom.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

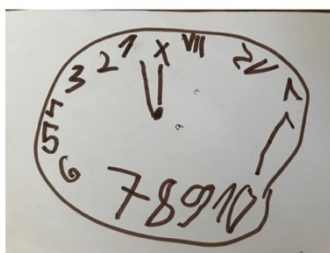
Slika 95. Leptir

S.S., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir Napomena: Učenik je minimalizirao svoj rad na kojemu je prikazao samo tri neodređena oblika u dvije boje. Vidljiva je površnost rada.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 96. Čarobni tepih

S.S., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster Napomena: Učenik je brojeve smjestio na obrnutu stranu, koristio je čak i rimske brojeve, postavljao ih je u čudne položaje te nacrtao i dvije jednake kazaljke.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 97. Analogni sat

S.S., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri Napomena: Učenik nije baš uspješno oblikovao slova od kojih su oba u njegovom imenu.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 98. Najdraže slovo

Učenica M.Š. savjesno i pedantno ispunjava i ostvaruje svoje likovne radove. Svaki detalj osmišljava promišljeno i lako se motivira za svaki zadani motiv. Odlično je razumjela zadatak u kojemu su trebali prikazati ritam likova na motivu pisanice, a zatim i leptira. Vrlo je aktivna u analizama radova i voli izraziti svoje mišljenje o onome što je dobro, a što nije. Njezini radovi su jednostavni, pregledni, kreativni, organizirani i uredni. Njezin dvorac izabran je među tri najbolja i poslan na natječaj „Želim, stvaram, oblikujem“. Učenica je i grafički i koloristički tip djeteta jer svaki rad obiluje raznim linijama i kolorističkim odnosima. Njezini radovi vidljivi su na slikama 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107 i 108.

M.Š., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri)
	Napomena:
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	+
Analitički tip	+
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 99. Dvorac

M.Š., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Pisanica, pastele
	Napomena:
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	+
Analitički tip	+
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 100. Pisanica

M.Š., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačaka, akvarel i flomasteri
Napomena:	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	+
Analički tip	+
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 101. Livada puna maslačaka

M.Š., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel
Napomena:	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	+
Analički tip	+
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 102. Ilustracija

M.Š., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempere
Napomena:	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 103. List

M.Š., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin
Napomena:	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

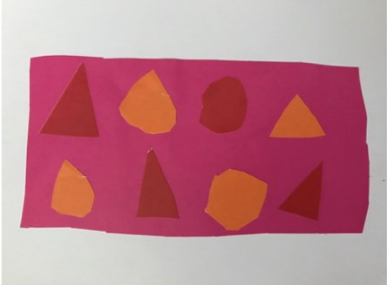
Slika 104. Moja najdraža životinja

M.Š., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele
Napomena: Na ovom radu leptir je nacrtan ukoso te primjećujemo osim geometrijskih likova i slobodne likove u obliku srca.	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 105. Leptir

M.Š., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir
Napomena: Učenica je koristila ritam likova izmjenjujući trokute i krugove.	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 106. Čarobni tepih

M.Š., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster
Napomena: Odličan raspored brojeva na satu i nacrtane dvije kazaljke od kojih je jedna veća, a druga manja.	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 107. Analogni sat

M.Š., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri
Napomena: Slovo A nalazi se u njezinom imenu, a nije vidljiv trud u ispunjavanju i iscrtavanju istoga raznim crtama.	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 108. Najdraže slovo

Učenik K.K. veoma je spor pri realiziranju i zamišljanju onoga što treba predočiti na likovnom radu. Teško izražava ono što vidi i zamisli pa mu je potrebno dosta poticaja i motivacije da se likovno izrazi. Sklon je prenošenju dojmova iz okoline, no najteže mu je započeti rad. Pozornost posvećuje detaljima na radu te se trudi izvršiti zadatak do kraja kako bi se zadovoljio rješenjem. No, u usporedbi s ostalim likovnim radovima, na njegovima ne možemo pronaći mnogo raznolikih i sitnih detalja, već samo one uobičajene i vidljive kao što su na primjeru dvorca vrata i prozori. Ukoliko mu je motiv blizak i dobro ga je proučio i doživio, uspješno će ga realizirati i zadovoljiti dane uvjete. Pretežno se oslanja na boje i njima se izražava. Učenik nije pristupio drugom dijelu istraživanja pa su stoga prikazani njegovi radovi na slikama 109, 110 i 111.

K.K., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri)
		Napomena:
Vizualni tip		Minimalizam na radu-malo detalja, malo prozora, jednostavnost u crtanju, nejednak oblik prozora, neravnomjerno nanosi boju te više šara nego što boja, ne služi se dobro vodenim bojama i ne zna kako se njima slika, ne zamišlja lako dvorac i teško ga prenosi na papir.
Imaginativni tip	+	
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		
		

Slika 109. Dvorac

K.K., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Pisanica, pastele
		Napomena:
Vizualni tip	+	Učenik je shvatio likovni zadatak i koristio raznolikost i ritam likova. Ritam je ostvario ponavljanjem, ali i izmjenjivanjem dvaju ili više likova. Dno pisanice i prostor između pojedinih likova ispunio je bojanjem.
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		
		

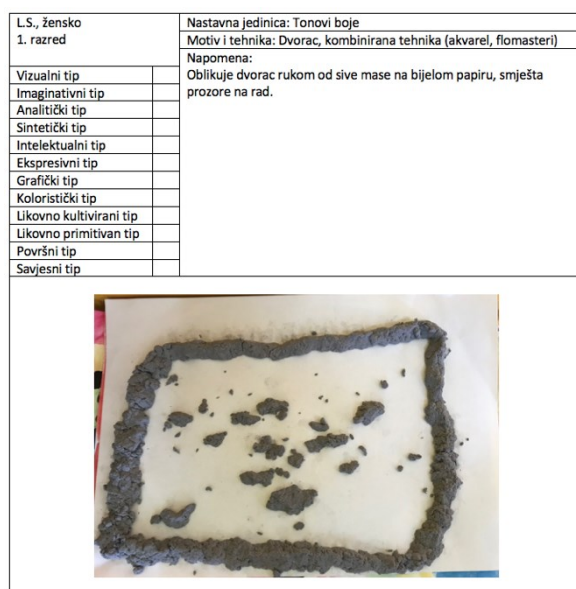
Slika 110. Pisanica

K.K., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačaka, akvarel i flomasteri
		Napomena:
Vizualni tip	+	Učenik je maslačke rasporedio u dvije ravnine, različitih su oblika i veličina. Izgledom cvijeta ne podsjećaju na maslačke, ali je vidljiv trud.
Imaginativni tip		
Analitički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

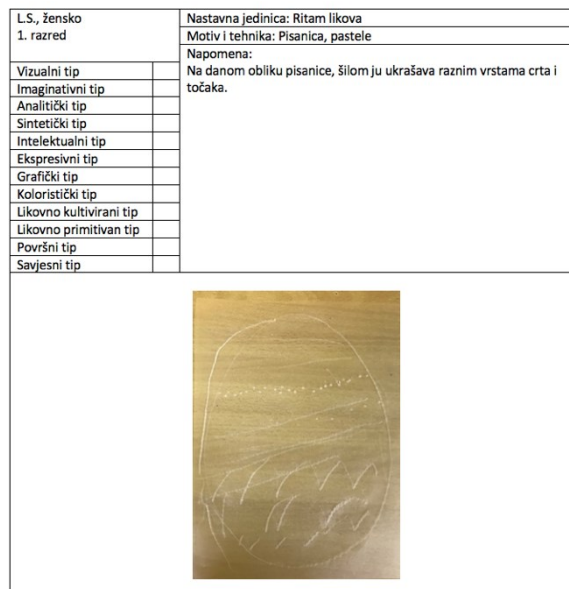

Slika 111. Livada puna maslačaka

Učenica L.S. slijepa je djevojčica koja pokazuje izuzetan trud i volju na području likovne umjetnosti. Obožava slikati, crtati te oblikovati danim materijalima. Aktivno sudjeluje na svakom satu likovne kulture i ispunjava zadatke kao i ostali učenici u razredu. Svaki motiv joj se pokuša donijeti kako bi ga ona mogla opipati te time stvoriti percepciju istog i uspješno prenijeti na papir. Iako ima svoj papir i šilo kojim prenosi svoje dojmove na papir, učenica voli koristiti i ostale slikarske i crtačke tehnike. Prvi razred je vrijeme kada je djetetu jako važno da u procesu rada sudjeluje na jednak način kao i drugi. To znači da je sasvim u redu od djeteta tražiti bojanje pastelama, flomasterima, vodenim bojama i slično. Primjena svih likovnih tehnika u radu s djecom s oštećenjima vida je poželjna i dozvoljena, ali uz sasvim male preinake od kojih može imati koristi cijeli razred i uz uvažavanje djetetovih potreba prilikom primjene metodičkih postupaka. Tijekom istraživanja učenica je svakom likovnom motivu pristupila savjesno i s ciljem što boljeg ostvarenja rezultata. Odgovarale su joj promjene aktivnosti i motiva te se veselila svakoj novoj tehnici koju je koristila. To je i vidljivo na njezinim radovima koji su na slikama 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120 i 121.

Slika 112. Dvorac

Slika 113. Pisanica

L.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačka, akvarel i flomasteri
	Napomena: Učenica je opipavajući cvijet i stabiljiku maslačka te njegove listove prenijela na svoj papir izgled lista koristeći se raznim vrstama crta.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	

Slika 114. Livada puna maslačka

L.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel
	Napomena: Iz ovog rada možemo prepoznati maslačka, njegove suze koje je uspješno smjestila blizu očiju te ispod njega jarak.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	

Slika 115. Ilustracija

L.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempera
	Napomena: Učenica je opipavanjem lista pokušala to prenijeti na papir pomoću miješanja zelene tempera sa crnom i bijelom. Samostalno je držala kist i miješala boje te je uspjela ostaviti neki trag na papiru.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	

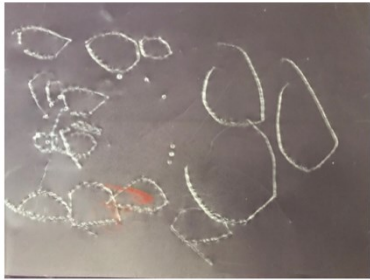
Slika 116. List

L.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin
	Napomena: Učenica je uspjela oblikovati svoju životinju koju si je zamislila, a to je zmija.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	

Slika 117. Moja najdraža životinja

L.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele Napomena: Učenica je šilom po foliji nacrtala kako ona zamišlja leptira uz pomoć opisa kako on zapravo izgleda.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	

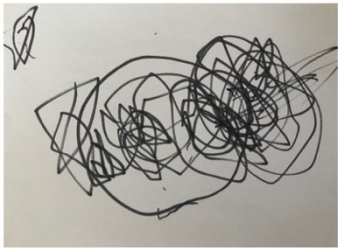
Slika 118. Leptir

L.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir Napomena: Učenica je, kidajući kolaž papir rukama, slagala komade na dani papir i uz malu pomoć ljeplila na papir te samostalno izradila svoj čarobni tepih. Gornji luk tepiha je izrezala škarama.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	

Slika 119. Čarobni tepih

L.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster Napomena: Učenici je dan flomaster da pokuša nacrtati ono što je opipala kada je držala sat u rukama.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	

Slika 120. Analogni sat

L.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri Napomena: Učenica se voli koristiti zadanim tehnikama iako nije u mogućnosti izraziti se i doživjeti motiv kao i ostali učenici u razredu. Tako je i ovaj likovni problem izvela u tehnici flomastera.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	

Slika 121. Najdraže slovo

Učenica S.R. lako se izražava motivima iz neposredne okoline. Teži da joj izraz bude što realniji i bliži zadanom motivu. Sve oblike svodi na jednostavne likove i njihove jasne odnose. Pretežno se oslanja na intelekt i u objašnjenjima objekata i svom postupku. Ovisno o zadanom motivu, izražava se jednako i linijama i bojama. Prihvaća likovne postupke i tehnike, uredna je i pažljiva, lako ju je angažirati i potaknuti na rad. Voli nove i neobične likovne izazove te različite motive. Rad u kojemu se izuzetno potrudila i obratila pozornost na detalje je livada puna maslačaka gdje je odlično prikazala maslačke, pogotovo njegov cvijet što nije bio lak zadatak. Također se odlično snašla u kratkim aktivnostima gdje je pokazala izuzetnu zainteresiranost za sve aktivnosti. Njezini radovi vidljivi su na slikama 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130 i 131.

S.R., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri)
	Napomena:
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analitički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 122. Dvorac

S.R., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Pisanica, pastele
	Napomena:
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analitički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 123. Pisanica

S.R., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačaka, akvarel i flomasteri Napomena: Ovaj je likovni rad pun razolikih crta kojima su tvoreni cvjetovi i listovi maslačka. Na prvi pogled je šaren i dočarava livadu punu cvjetova.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 124. Livada puna maslačaka

S.R., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel Napomena: Učenica je naslikala glavu maslačka veću nego ostale detalje kako bi uspješno prikazala njegovo tužno lice i suze. Vidljiv je i jarak u kojemu maslačak plače.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 125. Ilustracija

S.R., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempera Napomena: Prikazan list zajedno sa stabljikom i ispunjenom unutrašnjosti koja zaista podsjeća na list koji je dan kao vizualni motiv.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 126. List

S.R., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin Napomena: Riba i kokoš.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 127. Moja najdraža životinja

S.R., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele
Napomena:	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

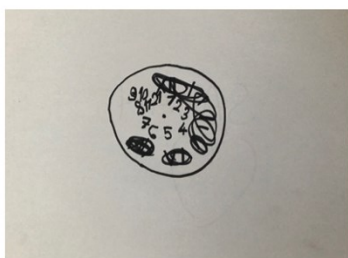
Slika 128. Leptir

S.R., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir
Napomena:	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

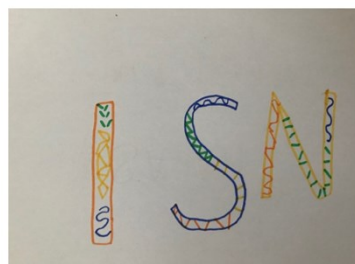
Slika 129. Čarobni tepih

S.R., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster
Napomena:	
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	+
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 130. Analogni sat

S.R., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri
Napomena:	
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 131. Najdraže slovo

Učenik M.Č. na određeni motiv reagira različito. Kod njega se isprepliću vizualni i imaginativni tip. Svoj likovni izraz ponekad temelji na mašti i maštovitim oblicima i odnosima, a ponekad uspješno prikaže vizualni motiv. Problem mu je predstavljala tehnika oblikovanja gdje su morali od plastelina napraviti svoju najdražu životinju, nije znao kako započeti. Na kraju je napravio jedva vidljivu i raspoznatljivu životinju koja je predstavljala psa bez mnogo detalja. Pretežno izražava pojednostavljene forme i osnovne odnose. Podjednako koristi liniju i boje te ih uspješno stavlja u međusobne odnose. Usvaja utjecaje, prihvaća likovne postupke i tehničke mogućnosti pojedinih materijala. Njegovi radovi i pripadnosti pojedinim likovnim tipovima vidljivi su na slikama 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140 i 141.

M.Č., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri)
	Napomena:
Vizualni tip	Jako mali dvorac s malim prozorima koji su međusobno povezani
Imaginativni tip	+ trima crtama, prozorima dodane i daske, smješten je u sredinu
Analički tip	+ papira, korišteno je mnogo boja, dodana je staza dvorcu koji time
Sintetički tip	podsjeća na školu, vrata u obliku kvadra nisu zaobljena kao kod
Intelektualni tip	+ dvorca kojeg su trebali crtati.
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 132. Dvorac

M.Č., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Pisanica, pastele
	Napomena:
Vizualni tip	Pisanica ovog učenika sadrži velike i male likove koji su obojani
Imaginativni tip	+ različitim bojama. Neki od tih likova su veći, a neki su izuzetno mali
Analički tip	(pri dnu pisanice). U gornjem i središnjem dijelu nemamo ritam
Sintetički tip	+ likova, dok je u donjem dijelu vidljiv. Možemo reći da ovaj rad nije
Intelektualni tip	+ pregledan već je pun neočekivanih kolorističkih i kompozicijskih
Ekspresivni tip	odnosa.
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 133. Pisanica

M.Č., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačaka, akvarel i flomasteri
Vizualni tip	Napomena: Učenikov rad prikazuje mnoge maslačke koji izgledaju kao da ih vjetar pokreće. Uspješno je odrađen likovni problem.
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 134. Livada puna maslačaka

M.Č., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel
Vizualni tip	Napomena: Na uplakanom maslačku prikazane su oči i usta koja prikazuju da je tužan te dvije suze ispod ožju. Učenik se potrudio prikazati i laticice maslačka.
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 135. Ilustracija

M.Č., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempere
Vizualni tip	Napomena: Motiv je uspješno prikazan, no nemamo korištenja nijansi zelene boje.
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 136. List

M.Č., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin
Vizualni tip	Napomena: Pas
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

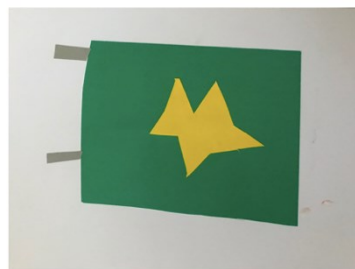
Slika 137. Moja najdraža životinja

M.Č., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele Napomena: Učenik je nacrtao vrlo mali leptir te u svakom njegovom krilu nacrtao po jedan geometrijski lik. Mogao se puno više potruditi i prikazati, osim geometrijskih, i slobodne likove.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	+
Analički tip	+
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

Slika 138. Leptir

M.Č., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir Napomena: Na radu vidljivo samo nekoliko oblika te nemamo primjera ritma likova.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 139. Čarobni tepih

M.Č., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster Napomena: Učenik je prikazao samo četiri broja na satu, dok je ostale prikazao samo crtama. Kazaljku koja prikazuje sekunde nacrtao je u crvenoj boji.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 140. Analogni sat

M.Č., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri Napomena: Slovo R i l nalaze se u imenu učenika, obojana su i iscrtna crtama.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 141. Najdraže slovo

Učenik P.V. naklonjen je prenošenju dojmova iz prirode na papir, zapaža detalje i lako se izražava motivima iz svoje okoline. Ovisno o motivu, radove započinje stvarajući detalje pa tek onda razgrađuje i oblikuje cjelinu, a ponekad polazi od cjeline pa tek onda kondenzira formu. Racionalno planira i stvara svoj uradak te uspješno realizira svoja likovna rješenja. Pretežno se oslanja na tehničku spretnost, a radovi su mu vješto izvedeni. Podjednako se koristi i linijom i bojom, ovisno o danom motivu. Pedantan je likovni tip što znači da svaki detalj izvodi s naglašenom pažnjom i znatnom preciznošću. To je vidljivo i na njegovoj pisanici. Likovno se angažira na razne poticaje i ustrajan je u svome radu. Bez imalo pogovora i potpitanja pristupa likovnom problemu i izvršava ga do kraja. Njegovi radovi, zajedno s pripadnostima pojedinim likovnim tipovima, vidljivi su na slikama 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150 i 151.

P.V., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri)
	Napomena: Dvorac smješten u sredinu papira, mnogo nejednakih prozora i različitih oblika, prozori iscrtni crtama, krov također iscrtn, trudi se ispuniti cijeli rad, tonovi boja su podjednaki, dvorac je jedna cjelina.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 142. Dvorac

P.V., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Pisanica, pastele
	Napomena: Iako nam se ovaj rad na prvu ruku čini uspješan, nemamo vidljiv ritam likova. Učenik je upotrijebio određene likove poput zvijezde, kvadrata, pravokutnika, kruga, trokuta i srca ali ih je slobodno rasporedio. Ritam je jedino vidljiv na sredini pisanice i ostvaren je kvadratima i njihovim bojama.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 143. Pisanica

P.V., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačka, akvarel i flomasteri Napomena: Učenik je krenuo crtati maslačke prvo odozgo i u vrlo maloj veličini. Nakon toga posustaje, povećava maslačke, ostavlja veći razmak među njima i smješta ih po cijelom papiru. Velika je razlika između maslačka kojeg je prvo nacrtao i kojima je završavao svoj rad.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	+
Analički tip	+
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 144. Livada puna maslačka

P.V., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel Napomena: Iz očiju maslačka vidimo dvije linije koje prikazuju njegov ogromni plač i tugu. Nema naznake da je maslaček u jarku.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	+
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 145. Ilustracija

P.V., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempere Napomena: Učenik je naslikao dva lista, unutrašnjost im obojao zelenom bojom i zadovoljio se tim rezultatom. Nema vidljivih detalja.
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	+
Savjesni tip	

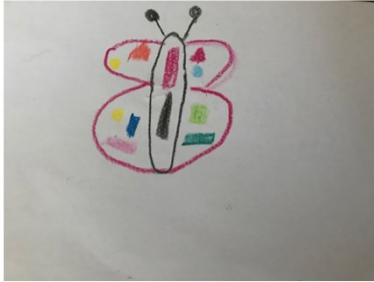
Slika 146. List

P.V., muško 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin Napomena: Pas
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 147. Moja najdraža životinja

P.V., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele
		Napomena: Mali leptir s vrlo malo geometrijskih likova.
Vizualni tip	+	
Imaginativni tip		
Analički tip		
Sintetički tip	+	
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip	+	
Savjesni tip		

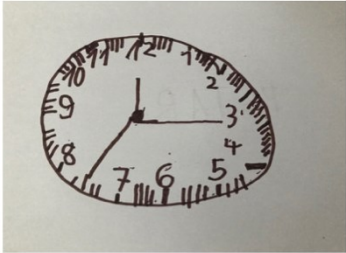
Slika 148. Leptir

P.V., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir
		Napomena: Učenik je svom čarobnom tepihu napravio oči i usta te dodao dva geometrijska lika.
Vizualni tip	+	
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

Slika 149. Čarobni tepih

P.V., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster
		Napomena: Dobro raspoređeni i vidljivi brojevi na satu, iscrpane minute malim crtama te tri kazaljke.
Vizualni tip	+	
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip		
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

Slika 150. Analogni sat

P.V., muško 1. razred		Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri
		Napomena: Učenik je izabrao slovo koje nema povezanosti s njegovim imenom i prezimenom, osim što ih je ispunio crtama vidljivi su i neki oblici.
Vizualni tip	+	
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip		
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

Slika 151. Najdraže slovo

Učenica I.S. pokazuje izuzetan trud i volju na području likovne kulture. Voli se likovno izražavati i uživa u stvaranju i oblikovanju nečeg novog i jedinstvenog. Sklona je prenošenju dojmova iz okoline i teži da joj rad bude što bolji i bliži onome u stvarnosti. Njezin likovni izraz temelji se na zapažanju detalja i pojedinosti, zapaža neobično i izuzetno. Vizualno pamti te dobro planira i stvara svoj uradak. Pretežno se oslanja na boju i pri tome upotrebljava jarke boje. Lako usvaja utjecaje te prihvaća likovne postupke i tehničke mogućnosti pojedinih materijala. Savjesno pristupa svakom motivu i izvodi ga s preciznošću i točnošću. Njezin dvorac također je izabran među tri najbolja i poslan na natječaj „Želim, stvaram, oblikujem“. Svidjele su joj se kratke likovne aktivnosti u kojima je dala svoj maksimum i od početka pristupila zadacima odgovorno. Njezini radovi tijekom ovog istraživanja vidljivi su na slikama 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160 i 161.

I.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri)
	Napomena:
Vizualni tip	+ Dvorac smješten uz samu desnu stranu papira, prozori nejednake oblika, detalji na prozorima jasno vidljivi, krov bez detalja samo obojan, ustrajna je u svom radu i izvršava ga do kraja, pažljivo obojan i ispunjen dvorac, vodi brigu o urednosti i detaljima na radu.
Imaginativni tip	
Analitički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 152. Dvorac

I.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Pisanica, pastele
	Napomena:
Vizualni tip	+ Pisanica je ispunjena raznolikim likovima te bojama. Postignut je ritam boja i likova. Svaki je lik jasno vidljiv i lijepo uklopljen u kompoziciju pisanice. Naglašeni su detalji i vidljiva je kreativnost u odabiru slobodnih likova.
Imaginativni tip	
Analitički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 153. Pisanica

I.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačaka, akvarel i flomasteri
	Napomena:
Vizualni tip	+ Cijeli rad nije ispunjen cvjetovima, a međusobno se svi razlikuju.
Imaginativni tip	+ Pozadina je obojana tamnijom i svjetlijom zelenom, a sami cvjetovi narančasto žutom kakvi oni i doista jesu u prirodi.
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	

Slika 154. Livada puna maslačaka

I.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel
	Napomena:
Vizualni tip	+ Plać maslačka prikazan kao dvije linije koje se slijevaju u već nakupljenu vodu ispod njega.
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	

Slika 155. Ilustracija

I.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempere
	Napomena:
Vizualni tip	+ Na ovom radu osim lista vidimo i korištenje nijansi zelene boje koje nisu dijelom zadanog motiva. Učenica je maštovito prikazala list.
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	

Slika 156. List

I.S., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin
	Napomena:
Vizualni tip	+ Pas
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	
Intelektualni tip	
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	

Slika 157. Moja najdraža životinja

I.S., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele
		Napomena:
Vizualni tip	+	Učenica se potrudila i ispunila cijeli leptir s geometrijskim likovima. Krugove je obojala plavom, kvadrate narančastom, pravokutnike crvenom i trokute ljubičastom bojom.
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

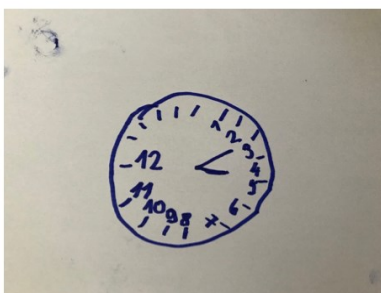
Slika 158. Leptir

I.S., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir
		Napomena:
Vizualni tip	+	Čarobni tepih pun je likova koji podsjećaju na pravokutnike te su raspoređeni oko velikog pravokutnika u kojemu je srce.
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip		
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

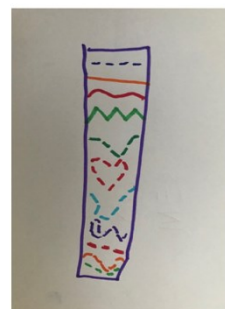
Slika 159. Čarobni tepih

I.S., žensko 1. razred		Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster
		Napomena:
Vizualni tip		Učenica nije dobro postavila brojeve u sat, iscrkala je sate crtama te nacrtala dvije kazaljke.
Imaginativni tip	+	
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip		
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

Slika 160. Analogni sat

I.S., 1. razred		Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri
		Napomena:
Vizualni tip	+	Učenica se odlučila na početno slovo svoga imena te ga ispunila raznim oblicima crta koristeći razne boje.
Imaginativni tip		
Analički tip	+	
Sintetički tip		
Intelektualni tip	+	
Ekspresivni tip		
Grafički tip	+	
Koloristički tip	+	
Likovno kultivirani tip	+	
Likovno primitivan tip		
Površni tip		
Savjesni tip	+	

Slika 161. Najdraže slovo

Učenica L.C. pripada vizualnom tipu jer zapaža detalje iz okoline te se njima lako izražava i prenosi ih na papir. Oslanja se na analitičko opažanje i mišljene te polazi od detalja i njima razgrađuje cjelinu. Izraz joj se temelji na vizualnom pamćenju i likovno-kreativnom mišljenju. Racionalno planira i stvara svoj uradak. Svoje radove stvara koristeći u jednakoj mjeri i boje i linije, ovisno o tome što od nje motiv zahtjeva. Brza je i ustrajna u izvršenju svojih likovnih zadataka. Planira izvođenje svakog rada i ne odustaje dok se ne zadovolji rezultatom. Oslanja se na čvrst raspored likovnih elemenata, koji djeluju geometrijski i jasno. Pravi je primjer dvorac gdje je jasno planirala i rasporedila prozore u retke i stupce. Upravo je taj rad izabran među tri najbolja i poslan na natječaj „Želim, stvaram, oblikujem“. Svaki zadatak jasno shvati i trudi se izvršiti ga što bolje. Njezini radovi vidljivi su na slikama 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170 i 171.

L.C., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: Dvorac, kombinirana tehnika (akvarel, flomasteri)
	Napomena:
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	+
Analitički tip	+
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 162. Dvorac

L.C., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Pisanica, pasteles
	Napomena:
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analitički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Učenica je uredno rasporedila i oblikovala svoje likove koji su prepoznatljivi i uočljivi. Vidimo i ritam koji ide od većeg lika i pojavljivanjem se sve više smanjuje. Kreativnost je na nivou, a time i ispunjenje likovnog zadatka.

Slika 163. Pisanica

L.C., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru, Osnovne i izvedene boje Motiv i tehnika: Livada puna maslačaka, akvarel i flomasteri
	Napomena:
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 164. Livada puna maslačaka

L.C., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ilustracija Motiv i tehnika: Ilustrirati dio teksta (iz lektire „Plesna haljina žutog maslačka“), akvarel
	Napomena:
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 165. Ilustracija

L.C., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Tonovi boje Motiv i tehnika: List, tempere
	Napomena:
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 166. List

L.C., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijska i slobodna tijela Motiv i tehnika: Moja najdraža životinja, plastelin
	Napomena:
Vizualni tip	
Imaginativni tip	+
Analički tip	
Sintetički tip	+
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 167. Moja najdraža životinja

L.C., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Geometrijski i slobodni likovi Motiv i tehnika: Leptir, pastele
	Napomena: Veliki leptir s lijepo raspoređenim i obojanim geometrijskim likovima.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	
Koloristički tip	+
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

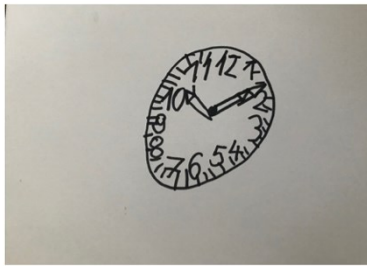
Slika 168. Leptir

L.C., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Ritam likova Motiv i tehnika: Čarobni tepih, kolaž papir
	Napomena: Učenica koristi razne oblike, odnosno geometrijske i slobodne likove, no nije ih poslaga tako da tvore ritam likova.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 169. Čarobni tepih

L.C., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crte po toku i karakteru Motiv i tehnika: Analogni sat, crni flomaster
	Napomena: Pravilno postavljeni brojevi u analogni sat, iscrtane crte za sate i minute te dvije kazaljke od koje jedna predstavlja sate, a druga minute.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 170. Analogni sat

L.C., žensko 1. razred	Nastavna jedinica: Crta kao likovni element pisma Motiv i tehnika: Najdraže slovo, flomasteri
	Napomena: Samo se slovo R nalazi u imenu i prezimenu učenice. Oba slova ispunjena su crtama u boji i raznim oblicima.
Vizualni tip	+
Imaginativni tip	
Analički tip	+
Sintetički tip	
Intelektualni tip	+
Ekspresivni tip	
Grafički tip	+
Koloristički tip	
Likovno kultivirani tip	+
Likovno primitivan tip	
Površni tip	
Savjesni tip	+

Slika 171. Najdraže slovo

ZAKLJUČAK

Istraživanje koje se bavi proučavanjem pripadnosti djece pojedinom likovnom tipu provedeno je na uzorku od šesnaestero učenika prvog razreda osnovne škole. Za potrebe istraživanja provedena je jedna nastavna tema tijekom dva školska sata i praćene su dvije nastavne teme s detaljnom analizom i individualnim promatranjem svakog učenika tijekom likovnog izražavanja. Nakon toga, kratkim likovnim aktivnostima koje su provedene na istom uzorku, htjela se potvrditi pripadnost određenom tipu te istražiti utjecaj zadanih motiva na način dječjeg izražavanja i percipiranja istoga. Cilj istraživanja bio je utvrditi, individualno za svako dijete, kojim likovnim tipovima pripada te koje se karakteristike određenih likovnih tipova pojavljuju kod djeteta, postoje li kombinirani likovni tipovi ili je kod svakog djeteta vidljiv samo jedan određeni, dominantni tip. Istraživanje je pokazalo da nema čistih likovnih tipova, već pojedini učenici naginju određenim tipovima, a postoje i kombinirane karakteristike u likovnoj ličnosti jednog učenika. Detaljnom analizom likovnih radova utvrdila se pojavnost više likovnih tipova koji se prema određenim, zadanim motivima i tehnikama mijenjaju. Tako su rezultati pokazali da većina djece u prvom razredu pripada vizualnom i analitičkom tipu, intelektualnom i likovno kultiviranom tipu, kolorističkom i grafičkom tipu te savjesnom tipu. S obzirom na motive i likovne tehnike, tipovi se kod neke djece mijenjaju. Likovne aktivnosti koje su im bile vremenski ograničene, djeca su prihvatila s oduševljenjem i marljivo ispunjavala svoje zadatke. Rezultati tih aktivnosti ne razlikuju se mnogo od rezultata rada na motivima tijekom dva školska sata. Iako im je vrijeme bilo ograničeno na deset minuta, svoje su zadatke savjesno i detaljno ispunili, kao da su ih radili dva školska sata. Pripadnosti određenim likovnim tipovima utječu na realiziranje likovnih motiva. Netko će, na primjer, motiv lista prikazati u raznim nijansama zelene boje, dok će drugi učenik shvatiti i prikazati list izražavajući se linijama i time predočiti njegovu građu. Sve ovisi o tome koji likovni tipovi prevladavaju kod učenika te kako se pojedinac odnosi i koliko mu je blizak zadani motiv.

Poznavanje likovne tipologije dječjeg likovnog izražavanja i svjesnost o tome kada se te u kakvom obliku tipologija pojavljuje, značajni su dio učiteljica i učitelja razredne nastave. Likovna tipologija svrstavanja djece ne može biti osnova za vrednovanje u likovnom odgoju. Svrstavanje u ovaj ili onaj tip ne znači da je jedno dijete bolje, a drugo slabije. Govori se i o tome da kod djece postoje različite strategije pristupa likovnom izražavanju. Jedno je dijete sporo, drugo brzo; jedno pedantno, drugo površno. Jedno dijete uživa u izražavanju bojama, drugo svoj rad dekorira detaljima, treće iscrta podlogu u vrlo kratkom vremenu i tako dalje.

Poštivanje individualnih karakteristika jedno je od objektivnih kriterija analize vrednovanja dječjeg likovnog rada u školi već od prvog razreda.

LITERATURA

1. Bodulić, V. (1982). *Umjetnički i dječji crtež*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Centner, S. (2000). Integrativni pristup likovnoj kulturi. *Život i škola*, 46, 111-114.
3. Damjanov, J. (1998). Opet iznova o vizualnom odgoju. *Hrvatska revija*, 48, 555-563.
4. Grgurić, N., Jakubin, M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje: metodički priručnik*. Zagreb: Educa
5. Herceg, L., Rončević, A. i Karlavaris, B. (2010). *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: Alfa.
6. Karlavaris, B. (1988). *Metodika likovnog odgoja 1*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
7. Karlavaris, B. (1988). *Metodika likovnog odgoja 2*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
8. Kovačević, M., Kovačević, A. (2004). Vrijeme kao faktor promjena u tematici crteža djece predškolske dobi. *Školski vjesnik*, 53, 29-49.
9. Kovačević, M., Čagalj, Z. (2006). Crteži – ogledala dječje duše. *Mirisi djetinjstva*, 12, 49-58.
10. Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: GIPA.
11. Tanay, E.R. (1989). *Likovna kultura u nižim razredima osnovne škole: priručnik za nastavnika*. Zagreb: Školska knjiga
12. Zupančić, T., Hudoklin, D. (2016). *Likovne strategije i likovni tipovi djece*. Školski vjesnik. Pribavljeno 4.6.2018., sa <https://hrcak.srce.hr/160222>